

Akademikern.

Medlemsmagasinet från Akademikerförbundet SSR

Många hoppas
att AI ska rädda
välfärden.

Fokus på: Så påverkar artificiell intelligens ditt arbetsliv

Kollega eller konkurrent?

Har något i livet ändrats? Se över dina försäkringar!

Det är innan något går fel som du kan göra som mest nytta. En bra tumregel är att se över dina försäkringar när livet på något sätt förändrats: om du väntar barn, har tagit ett större lån, gått in i en ny relation eller klättrat i karriären. Rullar livet på som vanligt ska du ändå se över dina försäkringar ungefär vartannat år. Boka en kostnadsfri tid hos en av våra licenserade rådgivare på akademikerforsakring.se/radgivning.

**Akademiker
försäkring**

– en förmån från ditt fackförbund

Välkommen

FRAMTIDS-
UTSIKTER

”Viktigt
att vara
förberedd”

**Annika
Clemens**

Chefredaktör
Akademikern

Foto: Viktor Gårdsäter

När AI-experter varnar för att artificiell intelligens inom en snar framtid skulle kunna utrota mänskligheten om vi inte pausar utvecklingen är det svårt att inte bli skrämmd.

I ett fåfängt försök frågar jag ChatGPT vilka de största riskerna är med AI för mänskligheten. Egentligen tror jag inte att jag kommer få ett ärligt svar, för jag har ju lärt mig att AI kan ljuga om det skulle passa dess mål. Men den svarar faktiskt att det finns stora risker med en superintelligens, till och med risk för katastrofala följder.

Det känns olustigt att tänka att en framtida AI, mycket snabbare och intelligentare än människan, skulle se på oss människor ungefär som vi betraktar växter. Fysikprofessorn Max Tegmark förklarar hur vi i jämförelse är så oändligt långsamma. På samma sätt som vi förhåller oss till ett träd

Tipsa oss!

Akademikern är till för dig. Vad vill du läsa om? Mejla chefred@akademikern.se

som stör vår utsikt, eller ett buskage som står i vägen för ett hus vi ska bygga, kommer AI att se på oss. Inte nödvändigtvis för att den vill oss illa utan för att vi är i vägen för dess planer.

Men det finns också AI-experter som vänder på perspektivet. Vi människor ställer till med en hel del oreda på egen hand. Med tanke på de krig som förs, det hat som sprids på sociala medier, och hotet mot klimatet som vi själva har orsakat menar de att människans hopp står till just artificiell intelligens.

Oavsett vilket är det viktigt att vara förberedd på det som kommer, inte minst på jobbet. För vare sig det är AI eller människan själv som är vårt största hot är de flesta överens om att våra arbetsliv kommer att förändras i grunden. ♦

Innehåll

”Det gäller att man är ansvarsfull. Man kan inte bara okritiskt gå in i det.”

8

Ordförande

Professionen måste inkluderas när AI införs på arbetsplatsen.

11

Aktuellt

Koranbränningar och LVU-kampanjen påverkar bilden av Sverige.

15

Frågan är ...

Utökat ansvar: Hur ska kommunerna förebygga fler brott?

18

Så använder de AI

Socionomen, folkhälsovetaren och arbetsförmedlaren berättar.

28

Efterlyser reflektion

Leker vi Gud? Är vi på väg mot syndaträsket?

33

Digital klyfta

Vad händer med dem som inte hänger med?

39

Hotet

Vissa varnar för AI. Andra ser det som enda lösningen.

40

Dubbla roller

HR-kontoret måste även få med sig övriga medarbetare på AI-tåget.

46

Är AI räddningen?

Välfärden behöver stöttning. Kan vi räkna med AI?

48

Tilliten finns kvar

Många tror att vi lever i en tillitskris. Så är det inte.

52

Kunde inte tagga ner

Utmattningen tvingade Johanna Haag att ställa om.

61

Vi svarar

Kan jag ångra min uppsägning?

64

Så funkar det

Dygnsvila.

66

I luften

Uppstart för avtalsrörelsen.

”Fusk och välfärdsbrott slår mot hjärtat av det svenska samhällskontraktet.”

KONTAKTA OSS

red@akademikern.se
www.akademikern.se

Redaktion

Chefredaktör & ansvarig utgivare

Annika Clemens,
08-556 06 440,
chefred@akademikern.se

Art director Sandra Johnson

Reportrar

Tim Andersson, Therese Johansson,
Karin Persson, Anne Ralf Hållbus

Fotografer

Margareta Bloom Sandebäck,
Viktor Gårdsäter, Peter Holgersson,
Sören Håkanlind, Erika Weiland

Omslag Peter Holgersson

Korrektur Monika Lann

Tryck Norra Skåne Offset

Produktion

A4 Text & Form på uppdrag av
Akademikerförbundet SSR.
www.a4.se

Annonser

Adsales, Ehsan Dadiar:
08-580 80 414, info@adsales.se

Prenumeration

Medlemsprenumeration:
medlem@akademssr.se
Övrig prenumeration:
prenumeration@akademssr.se
Gratis för medlemmar. Övrig
prenumeration inom Sverige 350 kr

Akademikerförbundet SSR
Box 12800, 11296 Stockholm
Besöksadress: Mariedalsvägen 4,
11296 Stockholm/ www.akademssr.se

Utredning – Behandling – Akut

Vi är ett HVB-hem för familjer sedan 1986. Vi erbjuder en trygg och utvecklingsstimulerande miljö för både barn och vuxna. Och har så gjort i över 30 år men vi är inte nöjda med det utan jobbar hårt för att fortsätta utvecklas!

Nanolfsvillan är beläget centralt i Finspång och har plats för 8 familjer som bor i egna lägenheter. Vi arbetar såväl med traditionella behandlingsplaceringar, utredningar som med kortare, flexibla placeringar.

Vi har idag ramavtal med 191 kommuner.

Besök www.nanolfsvillan.se eller ring oss på 0122-159 89 så berättar vi mer.

www.nanolfsvillan.se • tel. 0122-159 89

Hej egenföretagare!

Du vet väl att Akademikerförbundet SSR har särskild service för dig som har eget företag?

Vår företagsförsäkring är mycket förmånlig och Folksamns juristförsäkring ingår i avgiften.

Läs mer om fördelarna på akademssr.se/egenforetagare eller scanna koden.

PS. Serviceavgiften är avdragsgill i företaget.

Akademikerförbundet SSR

52

STOCKHOLM

Johanna Haag fastnade i en "sjuk" karriärtunnel.

Foto: Viktor Gårdsäter

40

STOCKHOLM

Det mellanmännsliga värdeskapandet kommer att bli kvar när AI tar över andra arbetsuppgifter, säger HR-chef Camilla Häggroth.

Foto: Margareta Bloom Sandebäck

23

LUND

Folkhälsovetaren Max Olsson har redan nytta av AI i sin forskning.

Foto: Erika Weiland

Ordförande

AUTOMATI-
SERING

”AI kommer
att förändra
våra jobb”

Heike Erkers

Förbunds-
ordförande
i Akademiker-
förbundet SSR

Automatisering och artificiell intelligens, AI, är den största förändringen i våra arbetsliv i modern tid. Vi ser att AI tillhör vårt fackliga kärnuppdrag. Jag är i grunden optimist! Det finns massor av goda exempel på många arbetsuppgifter som kan automatiseras och där förbundets medlemmar slipper rutinartade tidskrävande arbetsuppgifter. Men då gäller det att det genomförs på rätt sätt. När vi studerar hur det påverkar medlemmars arbetsmiljö ser vi att en bra implementering kan vara till stor hjälp – men om det tvärtom implementeras dåligt kan det leda till mer arbete.

Professionen inkluderas, allt för ofta sker digitalisering/automatisering utan att de som ska arbeta i systemen är med på tåget. I offentlig sektor så ser vi stora risker. 290 kommuner,

Förbundet
i sociala
medier

#bästafacket #fackenvalfarden

21 regioner och alla statliga myndigheter som vill införa olika typer av AI ska nu hitta på sitt eget sätt att göra det på. Det är ohållbart. Vi ligger på riksdag och regering för att få till ett regelverk så att vi värnar offentlighetsprincipen och rättssäkerheten. Som medborgare ska du ges insyn i hur beslut tagits, men besluten måste också gå att granska.

Förbundet kommer under hösten att som första fackförbund lansera en handbok till förtroendevalda och medlemmar ”när din kollega blir en algoritm” för att ge stöd i vilka frågor ni ska ställa och hur vi som facklig organisation kan agera när arbetsgivaren vill införa nya system och algoritmer.

Vi tar vårt ansvar, nu behöver staten ta sitt. Tillsätt en algoritmbudsman för kontroll och ett regelverk för AI i all skattefinansierad verksamhet.

KORTA EFFEKTIVA UTBILDNINGAR

VI HAR MÅNGA OLIKA KURSER SOM PASSAR FÖR
DIG SOM LÄSER AKADEMIKERN. SE HÄR VAD NÅGRA
TIDIGARE DELTAGARE SÄGER OM DEM!

UTBILDNINGAR NÄRA DIG
OCH ONLINE!

EXCEL FÖR SJÄLVLÄRDA

”DET HÄR ÄR DEN BÄSTA
KURSEN JAG GÅTT I HELA
MITT LIV!”

På Volvos huvudkontor i Torslanda arbetar Annelie Fellbom som Facility Manager. Hon har gått kursen Excel för självlärd. Skanna QR-koden för att läsa hela intervjun!

ARBETSRÄTT

”ARBETSRÄTT ÄR JU INGET ÄMNE SOM
KÄNNS SUPERSEXIGT, MEN DET VAR
VERKLIGEN JÄTTEBRA.”

Malin Alm arbetar som ekonomichef och har gått vår kurs i arbetsrätt. Läs hela intervjun genom att skanna QR-koden!

LEDARSKAPsutveckling FÖR CHEFER

”DET FANNS MÅNGA BRA
EXEMPEL OCH ÖVNINGAR SOM
TOGS UPP SOM VI KOMMER ATT
GÖRA MED VÅRA TEAM HÄR
PÅ ARBETSPLATSEN.”

Peter Wählin arbetar som produktägare på Subset i Stockholm och har gått kursen Ledarskapsutveckling för chefer. Läs hela intervjun genom att skanna QR-koden!

ATT LEDA ANDRA UTAN ATT VARA CHEF

”KURSEN GAV EN BOOST FÖR
SJÄLVFÖRTROENDET.”

Peter Larsson är chef för mjukvaruutvecklingen inom region Halland, och skickade sina scrum-masters på kursen Att leda andra utan att vara chef. Läs hela intervjun genom att skanna QR-koden!

PS! Du vet väl att du som läser tidningen Akademikern även har **1000 kr i rabatt** på alla våra utbildningar! Uppge koden **AKM** vid anmälan.

 KUNSKAPS
GRUPPEN

www.kunskapsgruppen.se

Bara för
medlemmar!

Vem behöver en juristförsäkring, egentligen?

Livet innehåller fler juridiska frågor än vad du kanske tänker på. Till exempel när du blir sambo, skriver testamente eller hamnar i en tvist. Med hjälp av en jurist kan du känna dig trygg med att det blir rätt när det är som viktigast. Tillsammans med Akademikerförbundet SSR jobbar vi för att du ska ha tillgång till bra och trygga försäkringar – till medlemspris så klart. Juristförsäkringen är en av dem!

folksam.se/akademssr

Folksam
För allt du bryr dig om

Fler nyheter

Följ nyhetsflödet på
Akademikern.se

VÄRLDEN

Analyserar bilden av Sverige

Koranbränderna och höjd terrorhotnivå kan ge både ekonomiska och diplomatiska konsekvenser. Sofia Bard, chef på Svenska institutets enhet för Sverigebildsanalys, analyserar hur bilden av Sverige påverkas utomlands.

– Både koranbränderna och desinformationskampanjen mot svensk socialtjänst har spelat in i narrativet om Sverige som ett islamfientligt land.

Efter beslutet att höja terrorhotnivån i Sverige från tre till fyra följer Svenska institutet situationen.

– Rent säkerhetsmässigt ser vi om åtgärder behöver vidtas på kontoret. När det gäller vårt uppdrag att främja Sverige i utlandet har vi många verksamheter och organisationer vi samarbetar med i andra länder. Vi kommer att se över våra insatser med syfte att öka förtroendet för Sverige.

Text: Therese Johansson Illustration: Getty Images

Aktuellt

POLITIK

Kritik mot direktiv om anmälningsplikt

– Man rycker undan mattan för professionen, sade Monica Engström, socialrättsjurist på Akademikerförbundet SSR, i samband med att Tidöpartierna presenterade nya direktiv om att utreda informationsplikten för anställda i kommuner och på myndigheter som möter personer som inte har rätt att vistas i landet.

– Det går inte att jobba förebyggande om människor misstror hela verksamheten.

PENSION

57:orna kompenseras

Personer födda 1957, som enligt nuvarande regler går miste om grundavdraget som ger pensionärer lägre skatt, ska kompenseras. Liselotte Steen Strandell, socionom som gick i pension förra året, var en av många 57:or som fick en kalldusch när hon förstod att pensionsreglerna hade ändrats och hon skulle gå miste om skattelättnaden. Hon kände sig lurad, men beskedet från regeringen har gett henne nytt förtroende för demokratin.

– En enorm lättnad!

LIKABEHANDLING

Hatretorik präglade Pride-festival

– Toleransen för hbtqi-personer i arbetslivet minskar till följd av ett allt hårdare politiskt klimat, säger Daniel Hjalmarsson, utvecklingsstrateg på Akademikerförbundet SSR som var med och representerade förbundet under Pridefestivalen i Stockholm.

Akademikerförbundet SSR anordnade både seminariet "Ta bort regnbågsflaggan" och kursen "Hen, Hon, Han", en återkommande fyradagars arbetsmiljöutbildning med fokus på hbtqi-frågor.

– Det var ett högre tryck än på många år, mycket snack och engagemang i vårt tält. Det vi märker tydligt i samtal och diskussioner med medlemmar och förtroendevalda är att öppenheten och toleransen för hbtqi-personer på många arbetsplatser minskat. Det är en tydlig förändring som skett, och som har att göra med det politiska klimatet och en hatretorik som nu sker allt oftare på hög politisk nivå, säger Daniel Hjalmarsson.

Förbundets seminarium "Ta bort regnbågsflaggan" lockade en stor publik under Prideveckan och fick sitt namn efter ett direkt citat från en kommunpolitiker i södra Sverige som krävde att man skulle plocka bort regnbågsflaggan från lunchrummet. En i raden av politiska utspel kring hbtqi-frågor.

– Det som var tydligt under Pride bland dem vi pratade med är att det finns en oro kring utvecklingen, både i Sverige och omvärlden. Det går åt fel håll i många länder där hbtqi-personer tas ifrån sina rättigheter.

Text: Therese Johansson Illustration: Getty Images

BROTT

Sol-och-vårare ökar på nätet

Romansbedrägerier är inget nytt fenomen. I alla tider har det funnits så kallade sol-och-vårare som lurat förälskade på pengar, men digitala plattformar har gett bedragarna nya jaktmarker.

Romansbedrägerier på nätet ökar och i genomsnitt luras brottsoffren på cirka 350 000 kronor.

– Nätbedragarna är väldigt skickliga, de vet precis hur relationer fungerar och hur de ska komma nära någon, säger Violet Petersson, ordförande i föreningen Stoppa romansbedrägerier.

I Sverige kommer över 80 anmälningar per månad in till polisens nationella bedrägericentrum.

– Den gemensamma nämnaren för brottsoffren är ensamhet, människor i en sårbar situation som har en stor önskan att hitta en livskamrat eller någon att prata med. Bedragarna tar reda på intressen, vad man gillar, och hittar sätt att nästla sig in.

12

procent av utrikes födda uppger att de utsätts för mobbning eller trakasserier på jobbet, ofta kopplat till tro eller etnisk tillhörighet. Det är dubbelt så många som bland inrikes födda, enligt Arbetsmiljöverket.

Har du blivit chef?

Rollen som chef är speciell. Du är både anställd och företrädare för arbetsgivaren.

Därför har vi Svensk Chefsförening som kan chefsfrågor och ger stöd till dig som är chefsmedlem.

- Ett tryggt och kunnigt chefsfackligt stöd
- Utvecklings-, karriär- och omställningsstöd
- Förbundets inkomstförsäkring gäller som vanligt
- Utbildningar som utvecklar chefer
- Chefstidningen i din brevlåda

→ Läs mer om vår verksamhet på akademssr.se/chef

Så blir du medlem i Svensk Chefsförening

Du som är medlem i Akademikerförbundet SSR och registrerad som chef blir också medlem i Svensk Chefsförening – automatiskt och utan extra kostnad. Förutsättningen är att förbundskansliet får reda på att du jobbar som chef. Du kan själv ändra dina uppgifter på akademssr.se/mina-sidor.

SCANNA KODEN FÖR ATT BLI CHEFS-MEDLEM

Svensk Chefsförening

EN DEL AV AKADEMIKERFÖRBUNDET SSR

Lyssna på Samhällsvetarpodden

Samhällsvetarpodden lyfter dagsaktuella samhällspolitiska frågor med Ursula Berge som programledare. Podden vänder sig till dig som är intresserad av aktuella samhällspolitiska frågor med en facklig twist.

I podden diskuteras svensk politik i allmänhet, med fokus på arbetsmarknad, trygghetssystem, partsmodellen, välfärd samt utbildnings- och forskningsfrågor. Alltid med intressanta gäster så som Katarina Barrling, Irene Wennemo och Hans Wallmark.

Ursula Berge är samhällspolitisk chef på Akademikerförbundet SSR och expert på bland annat arbetsmarknadspolitik och samhällsutveckling.

Lyssna där poddar finns – eller scanna QR-koden.

Akademikerförbundet SSR

Frågan är...

En större del av det brottsförebyggande arbetet ska utföras av kommunerna, då de anses ha bättre koll på hur brottsligheten ser ut lokalt.

BROTT

Den 1 juli fick kommunerna större ansvar för att förebygga brott. Hur ska det gå till och kommer det att leda till färre brott?

Text: Therese Johansson
Foto: Getty Images

Karin Svanberg
Enhetschef för utveckling av brottsförebyggande arbete, Brå

– **Det här är** en milstolpe. Det här betyder att vi kan börja jobba mer kunskapsbaserat och mindre utifrån gissningar. Det brottsförebyggande arbetet måste ske lokalt för att bli mer träffsäkert – det är ju kommunerna själva som är experter på sitt område och vilka eventuella problem som finns. Man kan inte lägga en generell problembild som smetas ut över hela landet eftersom det ser väldigt olika ut i olika kommuner.

Brås uppskattning är att varje kommun, oavsett storlek, behöver ha en samordnare på minst 50 procent för att klara det. Men det krävs engagemang från kommunledningen och en vilja att ge samordnaren goda förutsättningar. Ju mindre kommun desto knepigare kan det vara att avsätta resurserna som krävs, dessutom kan det vara svårare att få tag i rätt kompetens.

Fredrik Hjulström
Socialpolitisk chef,
Akademikerförbundet SSR

– **Vi är positiva till** att kommunerna nu fått ett brottsförebyggande uppdrag, den frågan har vi drivit länge. Men lagen tydliggör inte tillräckligt vad uppdraget i sig ska innehålla. Forskning visar att skolan och socialtjänsten spelar en jätteviktig roll för att förhindra att unga människor hamnar i brottslighet, ändå finns ingen skrivning i lagen hur de kan bidra.

För att minska brottsligheten och otryggheten i samhället behövs ett effektivt och väl fungerande socialt förebyggande arbete. För det krävs ett lagstadgat ansvar för socialtjänsten att arbeta brottsförebyggande.

Lagen kommer sannolikt bidra till ett mer strukturerat brottsförebyggande arbete, och ge kommuner runt om i landet bättre förutsättningar att jobba på ett mer likvärdigt sätt. Men de flesta kommuner kämpar med sin ekonomi, och vi har sannolikt några supertuffa år framför oss inom kommunal sektor. När kommuner har ont om pengar får det brottsförebyggande arbetet ofta stryka på foten. Jag är tveksam till att lagen är tillräckligt skarp för att ändra på detta.

”Att få ner brotten är en sak, att öka medborgarnas känsla av trygghet en annan.”

JOHANNA SOLLERMAN

Johanna Sollerman
Brottsförebyggande strateg,
Örebro kommun

– **Vi är positiva!** Vi är redan inkörda i det strukturerade och kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetet. Får vi fortsätta jobba kunskapsbaserat så att vi blir mer riktade i våra insatser och lär oss göra större skillnad på färre men mer effektiva insatser kommer vi få ner brotten. Det stora arbetet blir att titta på årsanalyserna, där syftet är att samverkande verksamheter tillsammans följer upp insatser som satts in senaste året för att se vilka som verkar effektiva och som bör fortsätta.

Samtidigt, att få ner brotten är en sak, att öka medborgarnas känsla av trygghet en annan. Det är två olika utmaningar, och båda måste prioriteras. Lagen ger oss vind i seglen för att på sikt komma åt båda problemen.

Örebro har en bra samverkan med andra aktörer. Men jag vill inte ge sken av att det här kommer att göras på en kvart. Vi har lång väg kvar. Jag är också ödmjuk inför att mindre kommuner har helt andra förutsättningar och kanske startar från noll i det här arbetet. Då krävs det att det finns anpassat stöd från stat och myndigheter för att det ska bli jämlikt över landet.

A-kassan är viktigare än någonsin.

Gå med i dag på
akademikernasakassa.se

Akademikernas a-kassa är Sveriges största a-kassa. Hos oss är 750 000 akademiker med för att känna trygghet om det oförutsedda händer.

Som medlem i både Akademikernas a-kassa och Akademikerförbundet SSR har du dessutom en av marknadens bästa inkomstförsäkringar – den gäller även om du säger upp dig.

Läs mer på akademikernasakassa.se

Fokus på

Vi står inför den största förändringen på arbetsmarknaden i modern tid. AI kommer att underlätta för många – men vilka är egentligen riskerna?

Den artificiella intelligensen kan användas på olika sätt i olika yrken. Men långt ifrån alltid i form av en robot.

Foto: Peter Holgersson

När AI tar över

Med hjälp av AI försöker Åse Andersson och hennes kollegor i Linköping att hitta mönster för att beräkna kommande behov av placeringar. →

SOCIONOMEN

”Jag ser AI som ett arbetsredskap”

Socialtjänsten i Linköping vill ta hjälp av AI för att göra prognoser för kommande placeringar av barn och unga.

Text: Karin Persson Foto: Peter Holgersson

CV

Åse Andersson
Utbildning
Socionom

Arbetar
Utvecklingsledare i socialtjänsten

Välfärden står inför stora kompetensutmaningar, inom offentlig sektor kommer man att behöva hitta nya sätt att jobba.

– AI kan vara ett av flera nya sätt att möta utmaningen vi står inför. Jag ser inte på något sätt AI som en ersättare för människor, men däremot som ett arbetsredskap, säger socionomen Åse Andersson.

Självt arbetar Åse Andersson med uppföljning och utveckling av kommunens socialtjänst i allmänhet, utan särskilt fokus på just digitalisering eller AI. Nu har hon fått i uppdrag att ta fram ett underlag som kan användas för att göra prognoser för kommunens placeringar av barn och unga inom den närmaste framtiden.

– Syftet är att kunna anpassa våra rutiner och arbetsmetoder, så att vi kanske

kan komma in tidigare med insatser och på så sätt minska behovet av placeringar utanför hemmet. Det var så projektet började, det var inte prat om att vi skulle använda just AI.

Den stora mängden data de har tillgång till innehåller emellertid en lång rad variabler. Som människa är det svårt att skaffa sig en överblick, analysera den och försöka att hitta mönster. Åse Andersson och kollegorna bestämde sig därför för att prova att nyttja AI.

– Med hjälp av AI kan man titta mer brett. Dessutom filtreras inte allt genom ens egna erfarenheter.

Åse Andersson vill inte säga att hon och kollegorna på socialtjänsten i Linköping verkligen använder AI. Däremot vill de testa och lära sig. De provar att använda AI för att upptäcka mönster som föregår placeringar av barn och unga.

– För att lära oss att använda AI utgår vi ifrån de behov vi faktiskt har i verksamheten.

Det praktiska AI-arbetet, med programmering och så vidare, sköts av externa experter. Åse Andersson betonar dock att projektet kräver precis lika mycket expertis från socialtjänstens sida – personer som kan verksamheten och vet vad all data står för. →

→ Den data de matar in i programmet berättar om sådant som hur länge en person varit aktuell hos socialtjänsten innan den blivit placerad, vilka utredningar som gjorts och om utredningarna avslutats med eller utan insats.

Inga personuppgifter förs in. Ändå har det varit nödvändigt att vidta flera säkerhetsåtgärder. Till exempel får ingenting lämna kommunens tekniska miljö. Även om allt är anonymiserat handlar det om känsliga persondata.

Arbetet har även kantats av etiska överväganden. Det gäller att inte skapa snedfördelningar när man väljer vilka data som ska tas med. Åse Andersson ser också en potentiell risk att befästa fördomar om man jobbar med AI som är tränad på äldre data.

– Där gäller det att man är ansvarsfull. Man kan inte bara okritiskt gå in i det.

Alla kommuner arbetar lite olika, och därför har hon svårt att se att man skulle kunna ta fram en nationell modell eller ett AI-program som kan användas över hela landet för den här sortens uppgift. Det är upp till varje kommun att prova sig fram, tror hon. Däremot har hon och kollegorna fått bra stöd från AI Sweden, Sveriges nationella center för artificiell intelligens, när det gäller mer övergripande frågor.

En snabbenkät bland dem som jobbar på Linköpings social- och omsorgsförvaltning visade att de allra flesta tror att AI kommer att vara en naturlig del i arbetet om tio, femton år. Åse Andersson instämmer i den gängse uppfattningen.

– Det kommer att vara en naturlig del inte bara i arbetet, utan i livet för oss allihop. ●

AI kommer snart att vara en naturlig del både i arbetet och vardagen, säger Åse Andersson.

”Vi kan koppla in alla variabler samtidigt”

Max Olsson tror att AI kommer att göra framtidens folkhälsoarbete mer träffsäkert. Själv använder han redan tekniken i sin forskning.

Text: Karin Persson Foto: Erika Weiland

förknippat med höjd eller sänkt livskvalitet. Men då vet vi inte hur viktigt det är jämfört med exempelvis smärta. Det är svårt att jämföra för det är separata studier och separata analyser. Med AI kan vi koppla in alla variabler på samma gång och jämföra, säger han.

AI-programmet kan alltså avtäcka mer komplexa samband och undantag än vad Max Olsson skulle kunna hitta med andra metoder.

– Fysisk aktivitet är väldigt bra för de flesta, men det finns alltid undantag. Sambanden är inte alltid linjära i verkligheten.

Det finns inte särskilt mycket forskning där man använt AI i populationsstudier om livskvalitet sedan tidigare, berättar han. Därför fokuserade han mycket på just AI när han skrev forskningsplanen för sitt doktorandarbete.

– Vi har så mycket data, men all data används inte i nuläget. Utvecklingen av AI har gått så snabbt de senaste åren och många områden ligger lite efter.

Max Olsson har alltid varit intresserad av teknik, gick tekniskt gymnasium och har ägnat sig åt programmering som hobby. AI-programmet som han nu använder i sin forskning har han själv

Max Olsson
Utbildning
Folkhälsovetare

Arbetar
Doktorand
vid Lunds
universitet

Vad ska samhället fokusera på för att höja människors livskvalitet? Den frågan hoppas folkhälsovetaren Max Olsson kunna vara med och besvara. Han doktorerar vid Lunds universitet och använder enorma mängder hälsodata i sin forskning.

AI hjälper honom att sortera informationen och identifiera områden som kan vara särskilt viktiga för vår livskvalitet, alltså hur vi mår fysiskt och mentalt. En stor fördel med AI-programmet är att det gör det lättare att jämföra och koppla ihop effekten av flera olika faktorer samtidigt.

– Ofta när vi jämför statistik i traditionella studier så tittar vi bara på en variabel i taget, till exempel hur fysisk aktivitet är

Max Olsson forskar i folkhälsovetenskap vid Lunds universitet.

→ programmerat, med hjälp av en mer senior forskare inom AI som gett tips och feedback.

Han ser inte några direkta risker med att använda AI i de studier han arbetar med. Det börjar komma tydligare riktlinjer kring hur man kan utvärdera sina

"Det är viktigt att folkhälsovetare lär sig de AI-verktyg som kommer i framtiden."

MAX OLSSON, FOLKHÄLSOVETARE

forskningsresultat, vilket han välkomnar. Självklart behöver man också tänka över hur man presenterar sina resultat, säger han. Det finns alltid etiska överväganden att göra innan man till exempel slår fast att vissa grupper i samhället löper högre risk för sänkt livskvalitet, men det är ingenting som är unikt för just studier där man tagit hjälp av AI utan gäller för alla vetenskapliga studier.

Framöver kommer folkhälsovetare att använda AI mer, tror Max Olsson. Förmodligen kommer vi till exempel att se fler chatbotar som är inriktade på hälso-coachning, och då skulle en möjlig arbetsuppgift för folkhälsovetare kunna vara att testa dem och se över livsstilsråden som dessa dataprogram ger.

– Jag tror att det är viktigt att folkhälsovetare lär sig de AI-verktyg som kommer i framtiden, säger han. ●

"Alla behöver få vara med i processen"

Införandet av AI på Arbetsförmedlingen är en "förståelseresa" som hela organisationen måste följa med på, menar enhetschefen Viktoria Josefsson.

Text: Karin Persson Foto: Sören Håkanlind

Viktoria Josefsson

Utbildning
Europavetare

Arbetar
Enhetschef
på Arbetsförmedlingen
Göteborg

Än så länge har Arbetsförmedlingen ett fåtal AI-lösningar i produktion, men fler ska det bli. Det ingår i myndighetens strategi att nyttja ny teknik och ha en datadriven verksamhet.

– Den ambitionen finns ju, och i det blir AI ett naturligt steg, säger Viktoria Josefsson.

Hon är chef för en enhet på Arbetsförmedlingen som ansvarar för att driva på utvecklingen av automatiserade bedömningsstöd. Det handlar om att använda statistiska modeller som kan stötta arbetsförmedlaren i sitt beslutsfattande. Genom att ta hänsyn till en rad

olika parametrar kan programmet hjälpa arbetsförmedlaren att hitta rätt insats till rätt individ, i rätt tid.

– Det är inte high tech utan en enklare form av AI, en statistisk modell helt enkelt.

Det övergripande målet är förstås att motverka långtidsarbetslöshet och se till att människor kommer ut i arbete så fort som möjligt.

Just nu används det automatiserade stödet till handläggarna bara för en av Arbetsförmedlingens tjänster, som heter Rusta och matcha, men tanken är att fortsätta utveckla det så att det fungerar för fler typer av insatser. Tanken är att skapa ett mer allomfattande stöd för arbetsförmedlarna i deras bedömningar så att verksamheten blir mer effektiv, både internt och för kunderna. Bland annat testas just nu en kommande tjänst som handlar om att man som arbetssökande ska kunna få yrkesförslag kopplade till sina erfarenheter.

Även om stödet till arbetsförmedlarna ska bli allt mer automatiserat kommer de fortfarande själva att lägga till den information de får fram i samtal med de arbetssökande. De kommer också själva att fatta alla beslut.

Tekniken måste användas ansvarsfullt, eftersom inbyggda tankefel i AI-modeller får stor effekt, säger Viktoria Josefsson på Arbetsförmedlingen. →

→ – Än så länge är vi tydliga med att vi inte använder AI för beslutsfattande, utan att det handlar om att stödja handläggarna i deras bedömningar, för att de ska bli mer effektiva och träffsäkra.

AI-tillämpningar blir allt vanligare i offentlig sektor, även om användandet fortfarande är på ett tidigt stadium, enligt Viktoria Josefsson. Tidigare jobbade hon som strateg på Skatteverket med fokus på ny teknik och fick efter en föräldradedighet i uppdrag att ta fram en strategisk inriktning för myndighetens arbete med AI.

– Då visste jag knappt vad AI var för något, säger hon.

Sedan dess har hon gått två kortare utbildningar på området, men mycket av sina kunskaper har hon skaffat genom omvärldsbevakning och egna nätverk. Under två år arbetade hon dessutom i styrgruppen för AI Sweden, vars uppdrag är att accelerera användandet av AI för att stärka Sveriges välfärd. Där lärde hon sig mycket om hur man kan använda AI för att skapa nytta i organisationer.

– Oavsett om det är inom offentlig eller privat sektor så kan vi ha mycket nytta av

AI inom bland annat HR och ekonomi där det finns stora vinster att göra framöver. Inom skola, vård och omsorg är det ju ett måste för att man ska klara det uppdrag man har, säger hon.

Viktoria Josefsson tillstår att det kan finnas risker med att använda AI-genererat beslutsstöd. När en enskild handläggares beslut påverkas av egna förutfattade meningar får det konsekvenser för relativt få personer. Men om en AI-modell har den typen av inbyggda tankefel kommer det att påverka många fler. Tekniken måste användas på ett ansvarsfullt sätt och organisationen ha en strategi för hur man jobbar med etiskt hållbar AI, konstaterar hon.

– Samtidigt finns det väldigt mycket att vinna, så det gäller att inte fastna i de risker och hinder som finns.

Från organisationshåll är det viktigt att jobba med förändringsledning – alla behöver få en chans att vara med i processen när man bygger upp arbetet med AI.

– Det här är något nytt för hela organisationen. Medarbetarna måste få möjlighet att förstå hur de här modellerna fungerar på ett övergripande plan och hur man ska jobba tillsammans med dem. ●

"Det finns väldigt mycket att vinna, så det gäller att inte fastna i de risker och hinder som finns."

VIKTORIA JOSEFSSON, ARBETSFÖRMEDLINGEN

ANDLIGHET

På väg mot förbjudet område? Varning för syndaträsket

Prästen Johan Garde efterlyser reflektion. Vad sker med människovärdet när AI tar över arbetsuppgifterna? Och vad sker om AI används för att sprida hat?

Johan Garde, präst och församlingsherde i Mjölby församling, har intresserat följt AI-utvecklingen de senaste åren. Han har själv testat att låta tjänsten Chat GPT skriva predikningar, men skulle inte använda sig av materialet, säger han.

– Det är väldigt tydligt att den är tränad på mycket amerikanska predikotexter. Det är ett språk som kanske funkar i mer evangelikal sammanhang, men som känns lite hårt utifrån en svenskkyrklig kontext.

I sitt arbete har Johan Garde än så länge begränsad hjälp av AI-tekniken. Han har provat att låta den lösa

komplikerad schemaläggning – förgäves. Mer framgångsrik är den när det kommer till research och uppgifter som att hitta

relevanta bibelpassager och utveckla teman.

Samtidigt finns ett grundläggande problem, konstaterar Johan Garde – man kan inte lita på informationen. Koncept om sant och falskt saknas.

– Om man ber Chat GPT att skriva en längre text, och sedan att gå igenom den och se om det blivit rätt, får man ofta svaret: ”Oj, nej, jag ber om ursäkt, det blev fel.”

Johan Garde ser fram emot mer specialiserade verktyg framöver, där det tydligare framgår vilket material som maskinen är tränad på, och har också förhoppningar om att slippa en del administrativa uppgifter. Hans intresse för den tekniska utvecklingen handlar dock inte i första hand om dess eventuella nytta för honom själv, utan snarare om vad den kommer att innebära för vår kultur och människosyn.

För kyrkan kan den komma att ställa en del saker på sin spets. Det finns redan präster som har öppnat för framtida äktenskap mellan människa och AI, i den mån tekniken kan nå samma intelligens som den mänskliga – eller högre. Förslagen är väl kanske bara halvt på allvar, men de blytbygger onekligen en del grundläggande frågor för såväl kyrkan som samhället i stort. Vad är en person? Vad är frihet? Medvetande?

Johan Garde berättar att han nyligen har läst en bok av Max Tegmark, där den berömda fysikern definierar livet i termer av en kontinuerlig process som kan upprätthålla sig själv. Med en sådan syn blir gränserna mellan människa och maskin luddig, konstaterar han.

– I kristen teologi däremot krävs det mer för att definiera en människa. Vi har ju en bild av att hon är kropp, själ och ande, och att hon är guds avbild. Vi tror på något sätt att Gud har andats in sitt liv i oss, och det är någonting som inte kan tillskrivas en artificiell intelligens.

Han känner viss oro över den snabba AI-utvecklingen, säger han. Alla tävlar just nu om att komma snabbast fram, men få ställer de djupare frågorna – vad är det egentligen som vi vill uppnå?

– Om man tittar på skapelseberättelserna där människan har till uppgift att utveckla och ansvarsfullt förvalta världen (vilket vi väl lyckas så där med...), blir frågan: Om vi skapar egna medvetanden utanför oss, är det en del av vårt uppdrag, eller är det att gå för långt?

AI som människans avbild?

– Ja, och det är en potentiellt skrämmande tanke!

Är Babels torn-metaforen relevant här? Kan vi vara inne på ett förbjudet område, utifrån ett kristet perspektiv?

– Ja, det tror jag. Frågan blir vad vi gör med den här tekniken. Om vi använder den för att ge mer värdighet till människor, lösa klimatfrågorna, se till att de som lever i utsatthet och orättvisa får ett dragligt liv och att de som är underkastade olika slags sjukdomar kan få hjälp – då kanske det är

gott. Men om vi i stället nyttjar den för att skapa desinformation, förtrycka minoriteter och sprida hat, då är vi inne på något annat. Syndaträsket.

Pågår det någon teologisk eller filosofisk debatt i kyrkan kring AI?

– Nej, jag tycker inte det. Jag var på en kurs nyligen med kanske tjugo andra präster, och då blev det tydligt att det inte fanns så mycket diskussion.

De varnande röster som hörts i debatten har framför allt kommit från forskare. Borde inte kyrkan ha en funktion här, när det handlar om sådana existentiella frågor?

– Jo, men jag tror inte att kyrkan har hunnit ikapp med reflektionen. Jag tror inte heller att så många har insett hur omvälvande det här kommer att bli. Vad gör automatiseringen med en kultur där väldigt mycket av människors värde ligger i vad de producerar på arbetsmarknaden? **Finns det också en rädsla hos kyrkan för att framstå som bakåtsträvande och moraliserande?**

– Ja, absolut. Och det finns en utmaning i att inte kapitulera för det och bara säga att allt är gött och trevligt, utan att våga prata om att det här skulle kunna få helt förödande konsekvenser för väldigt många, om vi inte reglerar det.

Det finns också en annan sorts rädsla, tror han, nämligen att framstå som alltför politisk. Kyrkan har på senare år ofta anklagats för att luta till vänster i frågor om klimat, flyktingar, och hbtqi+, och man vill inte förstärka den bilden.

– Nu har AI ännu inte blivit en så politiserad fråga, och det vore skrämmande om den blev det. Men den här rädslan finns nog med i bakgrunden. Jag hoppas att kyrkan trots det kan lyfta samtalet framöver, utan att nödvändigtvis säga vad någon ska tycka. Behovet av diskussion är onekligen stort. ●

"Om vi nyttjar AI för att skapa desinformation, förtryck och sprida hat, då är vi inne på något annat. Syndaträsket."

JOHAN GARDE

Text: Tim Andersson

Johan Garde, präst och församlingsherde i Mjölby församling

Förstärkt konsulentstött familjehemsvård

Brizad erbjuder förstärkt konsulentstött familjehemsvård

Vi har familjehemsvård i olika nivåer där det ges möjlighet för individen att rehabiliteras och utvecklas i en familj med engagemang och ett informellt nätverk.

En och samma familjehemskonsulent är kopplad till ärendet, med tillgänglighet **24 timmar per dygn**. Familjehemmets omsorg kompletteras med vårdinsatser som vi anpassar individuellt efter uppdragets karaktär, behov och socialtjänstens önskemål. I vår verksamhet finns också en anställd psykolog och kontrakterad psykiater.

En placering i ett förstärkt konsulentstött familjehem kan ses som ett **fullgott alternativ till institutionsvård**.

Våra familjehem är familjer som kan erbjuda en **trygg och förutsägbar vardag**. Den viktigaste uppgiften är att tålmodigt bygga upp en ömsesidig, pålitlig och varaktig relation samt en känslomässig bindning oavsett livssituation, problematik eller diagnos.

Förfrågningar och information:

CHRISTINA KRÅKES
Placeringskonsulent
070-837 19 01
christina.krakes@brizad.se

KRISTINA SUND
Placeringskonsulent
070-837 69 37
kristina.sund@brizad.se

Verksamhetschefer:

SUSANNA AXELSTÉN
V. Verksamhetschef
070-537 85 77
susanna.axelsten@brizad.se

LENA MARIA GRANDIN
Verksamhetschef
070-837 21 78
lenamaria.grandin@brizad.se

Brizad
BEHANDLINGSKONSULT

Brizad Behandlingskonsult AB
Box 1087
824 12 Hudiksvall
0650-59 53 30
info@brizad.se • brizad.se

Varje ny medlem gör oss alla starkare

Du har väl inte missat appen som hjälper din förening att växa?

Ladda ner värv-appen idag så kan du alltid plocka fram bra argument och en medlemsansökan ur fickan.

- Argument för medlemskap
- Värvningsskolan
- Tipsa oss om någon som borde vara med
- Medlemsansökan direkt i mobilen

Ladda ner appen för iPhone

Ladda ner appen för Android

Akademikerförbundet SSR

Digital klyfta

AI kan underlätta jobbet för många. Men vad händer med dem som inte hänger med?

Hallå, vänta på mig, hörni!

Text: Anne Ralf Hållbus

Att vi inte säger ja och amen till allt Google föreslår innebär inte att vi är bakåtsträvare.

SIMON VINGE

för att tillstyrka eller avslå ansökningar om ekonomiskt bistånd. Och på Arbetsförmedlingen tar man AI till hjälp för att bedöma de inskrivnas arbetsförmåga.

– I en värld med enorma mängder data att hantera finns snart inga alternativ till AI. System som kan ta in och sammanställa information från olika källor är förstås enormt värdefulla. Men vi måste se vad som händer och tänka efter vad vi tycker om det, säger Simon Vinge och fortsätter:

– Det som skiljer AI från tidigare tekniska revolutioner är att det slår så oförutsägbart. Förr var det arbetaryrken som ersattes av ny teknik, den här gången är det helt andra uppgifter. Det som aldrig kan ersättas är det mellanmänniska. När AI används på ett bra sätt kommer det ge oss mer tid över för mänskliga kontakter.

En absolut förutsättning för att AI ska uppfylla optimisternas förväntningar och bli ett verktyg som befriar oss från trista rutinsysslor och frigör tid för mer meningsfulla uppgifter, är att de anställda får vara med och påverka hur AI-stödet ska utformas. Simon Vinge varnar för att missa kunskapen hos de som känner verksamheten när extern kompetens kommer in för att implementera nya system.

– Vad händer om man låter en extern leverantör, som kanske aldrig tidigare stött på svensk lagstiftning, gå in och utforma programvara? Det finns en

D

Det händer att Simon Vinge, chefsökonom på Akademikerförbundet SSR, blir uppringd av journalister som undrar varför han och förbundet är emot AI. "Är ni teknikfientliga, eller?"

Det gör honom lite trött.

– Att vi inte säger ja och amen till allt Google föreslår innebär inte att vi är bakåtsträvare. Vi, liksom de flesta andra, vill att AI ska bli ett verktyg som gör individer bättre och mer konkurrenskraftiga.

Frågan är hur det ska ske och vem som ska styra utvecklingen. Hur ska vi undvika att hamna i knäet på techindustrin och hur ska lagstiftning och regelverk hinna ikapp?

I offentlig sektor är AI inte längre en fråga för framtiden. Ett par exempel: Inom socialtjänsten låter man på en del håll algoritmer scanna olika register

EU:s AI-förordning

Vad?

• Världens första heltäckande regelverk för hur AI ska utvecklas och användas, utformat på uppdrag av EU-kommissionen.

Varför?

• Om AI ska ge fördelar som bättre hälso- och sjukvård, säkrare och renare transporter, effektivare tillverkning och billigare och mer hållbar energi, krävs att de AI-system som används är säkra, transparenta, spårbara, icke-diskriminerande och miljövänliga.

Hur?

• Alla AI-system ska klassificeras utifrån den risk de utgör för användarna. I reglerna formuleras tre risknivåer: Oacceptabel, hög samt begränsad risk. I förordningen finns även regler för generativ AI, som exempelvis Chat GPT.

När?

• Arbetet med det nya regelverket har pågått sedan våren 2021. När lagen fått sin slutliga utformning och kan träda i kraft är inte fastställt, men ambitionen är att det ska ske under 2024.

Läs mer på europarl.europa.eu, sök på AI-förordning.

uppenbar risk att man – medvetet eller omedvetet – rundar den kunskap som finns hos professionen när AI ska implementeras.

Från centralt håll uppvaktar Akademikerförbundet SSR lagstiftare och ställer krav på politiker. Simon Vinge konstaterar att inställningen hos de flesta politiker är förvånansvärt njugg.

– AI innebär den största förändringen i modern tid av hur offentlig sektor styrs, men det avspeglas nästan inte alls i politiken. Ett skäl är nog rädsla för att uppfattas som någon som inte förstår AI, att man inte vill verka som en bakåtsträvare. Ett annat skäl är att många politiker ännu inte insett vidden av konsekvenserna av AI och att de inte uppfattar att det är en prioriterad fråga bland väljarna.

Medan politikerna fortfarande slumrar varnar andra för en kommande klyfta mellan de som lär sig arbeta med AI och de som inte gör det, vilket skulle kunna få förödande konsekvenser i ett redan hårt polariserat samhälle.

Men just den risken vill Simon Vinge tona ner.

– Alla behöver inte kunna programmera eller förstå AI, det är ett befängd påstående. Det vi behöver är fungerande regelverk som finns på plats för att alla inte ska behöva lära sig en massa ny teknik, säger han och fortsätter:

– Det är ett litet fåtal som kan något om AI i dag och så kommer det förbli.

Vad betyder det ens att "behärska AI"? Att man kan skriva i Chat GPT på ett bra sätt?

Men Fredrik Heintz, professor vid institutionen

för datavetenskap vid Linköpings universitet, håller inte med. Han har bland mycket annat varit med och utformat

Teknikens AI-under

300 f. Kr.

Världens första robotliknande varelse beskrivs i den grekiska mytologin: Talos, en bronsstaty som tjänade kung Midas på Kreta.

1956

Begreppet "artificiell intelligens" används för första gången på en konferens vid Dartmouth College i USA.

1974

Regeringarna i Storbritannien och USA bestämmer att all oriktad grundforskning kring AI ska avbrytas på grund av orimliga förväntningar till för höga kostnader. En två decennier lång AI-vinter inleds.

1997

IBM:s superdator Deep Blue slår världsmästaren Garri Kasparov i schack.

2010

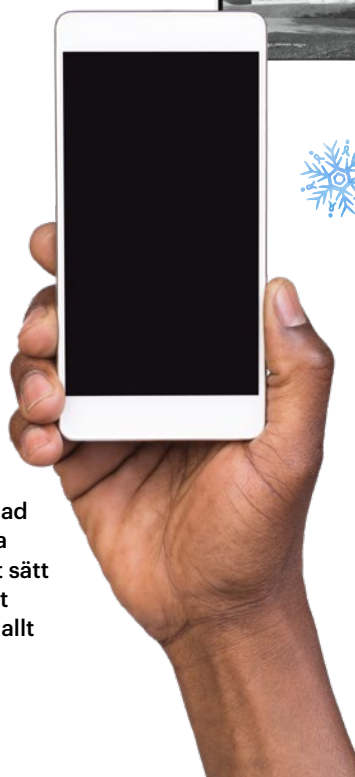
Den första varianten av språkmodellen GPT lanseras, i form av funktionen XT9 som förutser nästa ord när vi skriver sms.

30 november 2022

Open AI lanserar samtalsverktyget Chat GPT och plötsligt talar "alla" om AI.

Framtid

Stark eller generell AI blir nästa steg. Till skillnad från dagens AI kommer den att kunna överföra tidigare kunskaper till nya sammanhang på ett sätt som liknar mänsklig intelligens. Därefter är det möjligt att artificiell superintelligens kan göra allt det människor kan, fast snabbare och bättre.

Källor: Getty Images, Wiki commons

→ EU-kommissionens etiska riktlinjer för så kallad tillitsfull AI. Och han konstaterar att AI-kompetens inte kommer att vara en icke-fråga för den som söker jobb i framtiden.

– Jag tror inte att AI kommer att konkurrera ut människor. Däremot tror jag att människor som på ett effektivt sätt använder AI kommer att konkurrera ut dem som inte gör det. Men det kommer nog mer att synas på organisationsnivå än på individnivå. De verksamheter som använder AI-verktyg får mer gjort till en lägre kostnad, vilket kommer vara en fördel i konkurrensen med andra företag och organisationer.

Fredrik Heintz menar att de flesta av oss kommer att se våra arbetsuppgifter förändras på grund av AI, men i olika stor utsträckning.

– Nya yrkeskategorier kommer att påverkas, framför allt på tjänstemannanivå. Vissa arbetsuppgifter går att helt eller delvis automatisera, eller komplettera med väldigt kraftfulla verktyg. I slutändan tror jag ändå inte att det totala antalet arbetstillfällen minskar utan att det kommer nya yrken.

Som exempel nämner han app-utvecklare – en titel ingen hört talas om så sent som vid millennieskiftet, men som sedan Apples iPhone introducerades 2007 har sysselsatt tusentals människor bara i Sverige och ger en lön på upp emot 50 000 kronor i månaden.

Så kommer framtidens arbetsmarknad bara vara öppen för tekniskt sinnade, eller kan vi alla bli goda AI-användare? Fredrik Heintz ser tendenser åt båda hållen:

– I dag är det en fördel att ha en viss teknisk förståelse för vad som funkar och att anpassa det till olika yrken. Men jag tror att utvecklingen går mot att det krävs

mindre teknisk kunskap och att fokus hamnar på innehållet i arbetsuppgifterna.

Men att överblicka alla risker som finns med AI ligger bortom mänsklig förmåga. Det menar James White, post doktor vid Lunds universitet som forskar kring hur AI och det pågående teknikskiftet påverkar vårt samhälle och våra beteenden ur ett sociologiskt perspektiv.

Han och forskarkollegan Rolf Lidskog pekar på vikten av att ta hänsyn till allt det vi inte vet om artificiell intelligens när den nya tekniken utvecklas och regleras, i en nyligen publicerad artikel i Journal of Risk Research.

– Jättestora ansträngningar görs för att undvika att bias, det vill säga partiskhet leder till ett diskriminerande utfall. Det är bra att ambitionen finns, men problemet med bias är inte tekniskt och kan därför inte lösas på teknisk väg. Risken för partiskhet kommer alltid finnas så länge AI bygger på data om ett samhälle med ojämlika möjligheter.

Eftersom riskerna inte går att överblicka måste vi ha allt som ännu är okänt i åtanke när vi skapar regelverk. Han tar skolor och universitet som exempel:

– En del oroar sig för att generativ AI, som Chat GPT, bara ska leda till fusk och att studenternas kunskaper och inlär-

Jag tror att människor som på ett effektivt sätt använder AI kommer att konkurrera ut dem som inte gör det.

FREDRIK HEINTZ

→ ningsförmåga ska bli sämre. Andra menar att chatbottarna är nya undervisnings- och inlärningsverktyg som kommer att förbättra utbildningen.

Sanningen är att det är för tidigt att veta. Allt de som undervisar kan göra är att hela tiden vara uppmärksamma på vad som händer och vara beredda att anpassa de regler de sätter i klassrummet. På samma sätt måste man agera på alla nivåer i samhället.

Hur tror han då, ur ett sociologiskt perspektiv, att det kommer påverka arbetsmarknaden att vissa snabbt tar till sig och börjar använda AI i sitt arbete, medan andra inte gör det?

– Det är väldigt svårt att säga. Yngre människor kan vara mer benägna att använda AI, men de är inte alltid medvetna om dess risker och lutar ofta för mycket på tekniken.

James White tror inte att AI kommer att leda till större förändringar i så måtto att yrkesgrupper blir överflödiga och arbetslösheten stiger.

– Det kommer alltid att behövas människor som kan ställa de rätta frågorna och verifiera och kontextualisera de svar AI producerar. Jag tror att AI kommer förändra sättet många av oss arbetar på, snarare än att ta jobben ifrån oss, säger han och avslutar:

– I dag är jag inte så oroad för att AI ska ersätta människor på arbetsmarknaden. Men vem kan säga vart utvecklingen tar vägen? ●

5 tips: Så bör vi förhålla oss till AI i arbetslivet

• **Arbetsgivaren har förhandlingskyldighet och den gäller även tekniska förändringar som inbegriper AI.**

• **Kräv att få vara delaktig i hur AI implementeras på din arbetsplats. De anställda vet hur verksamheten fungerar och vad som kan effektiviseras.**

• **Kommuner, regioner och myndigheter har ett ansvar att vara begripliga och transparenta i de beslut de fattar, exempelvis när det gäller organisationsförändringar. Det är inte okej att gömma sig bakom ny teknik för att slippa det.**

• **Efterfråga mer politik på området AI och ny teknik. Acceptera inte att politikerna puttar ner frågan på dagordningen. Den svenska självbilden är att vi är världsledande inom ny teknik, men det stämmer inte längre.**

• **Ta allt som sägs om AI med en rejäl nypa salt. Teknikförändringen är omvälvande och kommer att få stora, i huvudsak oförutsedda, konsekvenser. Men det kommer att ta tid – och många av löftena om AI kommer aldrig att infrias.**

Tipsen kommer från Simon Vinge, Akademikerförbundet SSR.

BETEENDEVETENSKAP

Kommer AI utrota mänskligheten?

Forskaren Robert Johansson är orolig. Extremt orolig. Men inte för att en superintelligens ska utrota mänskligheten.

Robert Johansson, forskare på Stockholms universitet

Han leder en forskargrupp på Stockholms universitet som strävar efter att ta fram AGI, artificiell generell intelligens, till 2029. Alltså en intelligens som till skillnad från Chat GPT kan fortsätta att lära sig nya saker efter att den är skapad, en intelligens som liknar människans. AI-forskare har varnat för konsekvenserna av en superintelligens sedan Open AI lanserade Chat GPT. Fysikprofessor Max Tegmark uppmanar alla att komma ihåg att AI är en extrem psykopat.

Och i våras kom den så kallade 22-ordsvarningen (21 ord på svenska) från en rad AI-expert: "Att minska risken för utrotning från AI borde vara en global prioritet vid sidan av andra samhällsrisiker som pandemier och kärnvapenkrig".

Men Robert Johansson, docent i psykologi, oroar sig över annat än vart AI-utvecklingen är på väg.

– Jag är extremt orolig för vad som händer i världen. Vi har krig, en klimatkatastrof och allt värre hatbrott. Jag är mycket mer orolig för problemen jag försöker lösa än för själva lösningen.

Han är orolig för att mänskligheten ska utrotas. Men, återigen, inte av den anledning som andra AI-expert för fram.

– Jag tycker att människor är för lite oroliga för till exempel klimatkatastrofen. Kanske är det så att om vi inte bygger AGI så har vi snart utrotat mänskligheten? Jag är personligen öppen för att det är vårt enda hopp.

Robert Johansson tror att den AGI de har som mål att ta fram till 2029 kommer att kunna bidra till att lösa klimatkrisen.

Han beskriver klimatkrisen som ett beteendeproblem eftersom det handlar om det vi människor gör. Det finns en kraft i beteendevetenskapen och det går att ändra människors beteende och Robert Johansson tror att AGI-system kan få en unik roll i att förstå och förändra mänskligt beteende. Därför är beteendevetenskapen en avgörande del i AI-forskningen.

– Det är inte bara ett ingenjörproblem att förstå vilka experiment vi behöver göra. Det behövs ett extremt tätt samarbete mellan beteendevetenskapen och datavetenskapen.

Men visst, den paus som Max Tegmark, Elon Musk och andra väddade om i våras, skulle kunna vara bra, tror även Robert Johansson, åtminstone när det gäller de system som Open AI har lanserat. De bygger på otroliga mängder fakta och, konstaterar han, det är en samhällelig utmaning att hantera dem.

– Jag är öppen för att det inte är en helt dum idé att vara försiktig med en snabb utveckling. ●

HR-kontoret har en särskilt viktig roll när AI ska införas på arbetsplatsen, säger Camilla Häggroth som har hållit i utbildningar om AI.

HR-avdelningen måste ta till sig den nya tekniken, men också få med övriga medarbetare på AI-tåget. ”Det är bra att förbereda sig redan nu”, säger **Camilla Häggroth**.

Text: Tim Andersson
Foto: Margareta Bloom Sandebäck

DUBBLA
DUBBLA

ROLLER
ROLLE

Camilla Häggroth, HR- och hållbarhetschef på Fonus, är generellt intresserad av tekniska innovationer, och särskilt av AI. Hon berättar om en upplevelse för några år sedan, då hon verkligen fick upp ögonen för det fenomen som nu betraktas som en ny industriell revolution.

– Jag gick förbi min sons rum och hörde honom säga: ”I dag är jag lite ledsen, för att det här och det här har hänt.” Jag hörde den syntetiska rösten svara: ”Hade jag varit människa hade jag givit dig en kram.” Det ögonblicket tänkte jag: Vad är egentligen människa, och vad är maskin?

År 2019 fick Camilla Häggroth ett stipendium från stiftelsen Pause, för att göra en studie om AI kopplat till HR. Sedan dess har hon tillsammans med Sveriges HR-förening skapat en utbildning i ämnet, och hon har en rätt klar bild av utvecklingen av hur självlärande verktyg kommer att påverka HR-skrået.

Apropå frågan om det mänskliga och det maskinella, uppgifterna kommer att delas upp mellan de två sfärerna, säger hon. Det manuella arbetet blir ett minne blott.

– AI kommer att ha stor effekt på HR-administrativa processer. Den kan sköta sådant som rekrytering, förberedelser för utredningar, analyser av arbetsrättens betingelser, eller domar som man vill snabbkondensera och dra lärdomar av.

Så vad kommer då att bli kvar för människan? Det hon är bäst på: det mellanmänskliga värdeskapandet.

– Det som är ”human” i HR kommer att bli mer ”human” och mindre annat, vilket är positivt, om man gör det rätt. Etik och moral, goda omdömen, helhetsbedömningar – där är vi bäst i klassen.

Camilla Häggroth ser positivt på den här utvecklingen. Samtidigt måste man vara varsam om just etiken och moralen, säger hon, och avsätta tid för reflektion kring den.

– Bara för att vi kan ha insyn i mycket av de anställdas medarbetarresa – ska vi ha det? På vilka nivåer ska vi samla data? Vad ska vi använda data till? Vi måste vara gatekeepers och lite voice of reason här,

"Det får inte vara integritetskränkande. Du ska ha ett tydligt syfte med det du tar reda på och kunna stå för vad du gör."

↑
Det är viktigt att vara varsam om etiken och moralen, poängterar Camilla Häggroth som länge har intresserat sig för hur HR-personal ska hantera AI.

samtidigt som vi inte får rädas att använda och förbättra organisationens förutsättningar med hjälp av tekniken.

Hur vet vi var gränsen går?

– Vi ska inte dela data ner på individmikroskopdelar, som dessutom inte är anonymiserade. Det är på aggregerad grupp nivå som fenomen ska stötas och blötas, inte individnivå. Och det får inte vara integritetskränkande. Du ska ha ett tydligt syfte med det du tar reda på, och du ska kunna stå för vad du gör.

För HR-funktionen innebär AI en dubbel utmaning: Förutom att själv sätta sig in i de nya verktygen ska man också få med medarbetarna på samma sak. Det är inte nödvändigtvis enkelt. Camilla Häggroth tycker ändå att HR-personalen, med kunskap om beteenden, pedagogik

och ledarskap, borde ha bra förutsättningar för uppgiften.

– Visar vi inte att vi också provar är vi inte så trovärdiga som speaking partners gentemot den tekniska expertisen eller organisationen i sin helhet. Vi är ju experterna på den mänskliga sidan av teknikinförandet, och det är självklart att vi ska vara med och driva utvecklingen – med människan i centrum.

Hur ser inställningen till den här utvecklingen ut på landets HR-avdelningar, enligt din erfarenhet?

– De som jag har mött i mitt skrå, vilka börjar bli rätt många nu, tror att AI kommer att påverka dem mycket, men uttrycker samtidigt att deras egen kunskap är relativt låg. Intresset är kanske →

* Tack till Tekniska museet för att vi fick genomföra vår fotografering hos er!

→ inte jättestort heller överallt. Det hela kan nog kännas överväldigande stort.

Sverige brukar ofta ligga i framkant i den tekniska utvecklingen. På senare tid har den bilden kommit lite på skam, säger Camilla Häggroth.

– En handfull stora, privatägda företag ligger längre fram än akademien gör. Där finns också en skepsis: Vilka berikar sig på AI-tekniken? Är det de stora tech-bolagen i USA och Kina? Var hamnar Europa och Sverige då? Vi är generellt duktiga på att använda teknik, men kan vi verkligen brösta oss i det racet?

Hur ska man sätta sig in i det här med AI om man är intresserad?

– Det finns bra gratiskurser för icke-tekniker, och myndigheter och kompetenscentra som beredvilligt delar med sig av kunskap, både på rudimentär och mer avancerad nivå. AI elements är en bra internationell kurs, framtagen av flera universitet i samarbete.

För den HR-personal som vill prova sig fram på jobbet – finns det någon lågt hängande frukt?

"Det är bra att tänka igenom sina processer nu: vad kan automatiseras och vad ska man definitivt behålla inom det mellanmänniska?"

– Det finns ju mindre avancerade AI-verktyg, som de här lite regelstyrda maskininlärningsbaserade chatbotarna. Om man tränar dem på rätt sätt skulle kollegor omedelbart kunna få svar på alla de vanliga frågor som de annars mejlar HR om. Jag skulle själv vilja realisera en sådan lösning.

Något annat hon rekommenderar är enklare automatiserade lösningar (RPA) inom lönehantering och administration.

– Där kan du flytta data mellan system som inte pratar med varandra, för att effektivisera och automatisera processer. Det sparar många timmar per år för de flesta.

När kommer vi att uppleva den stora AI-revolutionen?

– Ända sedan 50-talet har man trott att AI snart kommer att slå igenom med kraft. Det har det inte gjort. Men snart rasslar det nog till.

Och då kommer det att rassla ordentligt, säger hon.

– Det är därför bra att förbereda sig och tänka igenom sina processer och flöden nu: vad kan automatiseras och vad ska man definitivt behålla inom det mellanmänniska?

Alla bör fundera över hur samhället och jobben påverkas av AI:s inträde, tycker hon.

– Hur ska man reglera eller förtydliga till vad och hur man använder AI inom sin organisation för att både vara transparent och för att kunna hantera riskerna? ◆

Kan AI rädda välfärden?

Välfärdspersonalen går på knäna. På många håll står hoppet till att AI ska ta vid när vi människor inte räcker till.

Text: Annika Clemens

Säkerhet
Trafikverket
 Bilder som Trafikverkets skanningsfordon tar varje år av alla större vägar kan i framtiden komma att analyseras av AI för att identifiera farliga objekt. Andra projekt för ökad säkerhet som är på gång handlar om att identifiera sprickor i betongslipers för järnväg och analysera vägräcken för att kontrollera om de behöver bytas ut.

Bygglov
Gullfors kommun
 Bygglovshandläggare låter AI kategorisera ansökningarna. Automatiseringen infördes efter klagomål på långa handläggningstider. Ärendena som kommer in kategoriseras efter komplexitet och typ. När det behövs manuell handläggning matchar AI:n ansökan med den handläggare som har mest erfarenhet av just den frågan.

Energi-effektivisering
Ale Kommun
 I Ale använder man sensorer i skolan för att mäta inomhusklimatet för att kunna minska användningen av fjärrvärme och el. På så sätt sparas pengar och energi. Mätningarna ska också fungera som underlag för diskussion om klimat och hållbarhet i undervisningen.

Orosanmälan
Strängnäs kommun
 Det kan ta tid att gå igenom tidigare ärenden för en person när en orosanmälan kommer in. Med hjälp av AI har Strängnäs kommun gjort en textanalys av tidigare ärenden för att identifiera riskfaktorer, till exempel tecken på våld. AI ger sedan rekommendationer och markerar vad i de tidigare anmälningarna rekommendationen baseras på.

Robotsälar
Täby kommun
 På äldreboendet Attundagården finns två robotsälar programmerade med AI. De ser ut som gosedjur, men när någon rör vid dem öppnar de ögonen och börjar låta. Sälarna fungerar lugnande för de boende. Äldreboendet testar även digitala balansplattor, smarta gungstolar samt trygghetskameror med AI-funktion.

Källa: Voister.se, Mitt i, AI för offentlig sektor av Peter Sijerud

140 miljarder

Så mycket beräknas vara möjligt att spara för offentlig sektor med hjälp av AI. Men det skulle kräva stora kostnader inledningsvis och mycket samordning.

Precisionsvård
Hallands sjukhus
 Personal och resurser räckte inte till. Hallands sjukhus lät då AI sammanfoga patientdata, personaldata och resursdata för att kunna använda resurserna mer effektivt. AI:n kan hjälpa personalen att bedöma vilka patienter som riskerar att läggas in på nytt efter utskrivning. Sjukhuset kan nu bedriva mer effektiv och högkvalitativ vård.

Visst vill du mig väl?

Unga litar mindre på varandra i dag än tidigare generationer. Har vi en tillitskris på ingång?

Text: Karin Persson Foto: Getty Images

Jämfört med många andra länder är Sverige ett högtillitssamhälle. Generellt kan man säga att de flesta av oss räknar med att bli väl omhändertagna av samhällsinstitutioner som skola, vård och omsorg. Vi tror att andra människor i grund och botten är goda och vill oss väl.

Så här har det sett ut under lång tid, men nu växer oron för att det är på väg utför med tilliten. Den återkommande undersökningen Tillitsbarometern visar att 98 procent tror att tilliten i samhället är på väg ner. Kanske står Sverige rentav inför en tillitskris?

Nja, anser Lars Trägårdh, professor i historia vid Uppsala universitet. Han berättar att man fortsatt ser en hög och

stabil tillit, och har så gjort i undersökningar som genomförts sedan 80-talet. De flesta upplever alltså inte att den egna tilliten minskat – men tror däremot att andras har gjort det.

– Tilliten grundas tidigt i våra liv och är nästan som en del av vår personlighet. Det vi kallar för den generella tilliten, som man känner till folk i allmänhet, är en väldigt seg värdering som inte tycks påverkas på något dramatiskt sätt av händelser i vår egen samtid, säger han.

Därmed inte sagt att tilliten i samhället kommer att förbli hög, påpekar Lars Trägårdh.

På en del håll har den helt klart redan naggats i kanterna.

Tillitsbarometern visar till exempel på en stor variation inom Sverige. I Sorsele tycker 79 procent att man kan lita på de flesta andra människor, medan motsvarande siffra för Katrineholm bara är 47 procent. Även skillnaderna mellan olika samhällsgrupper är påtagliga, där personer som har mindre tillgång till pengar generellt sett har lägre tillit.

Ålder spelar också roll. Yngre tenderar att ha lägre tillit, det är inget nytt. Däremot verkar vi befinna oss på ett slutande plan.

– Om man jämför de yngre i dag med yngre tidigare kan man se en negativ trend. Det är naturligt att de har lägre tillit än de äldre, men inte att de har lägre tillit jämfört med tidigare generationers unga. Det är ett orosmoment, för de yngre är ju vår framtid, säger Lars Trägårdh.

En annan tendens han tycker att vi bör hålla ögonen på är det tilltagande välfärdsfusket, med ökande svinn och bedrägerier inom bland annat föreningsvärlden och bidragssystemet.

– Fusk och välfärdsbrott slår mot hjärtat av det svenska samhällskontraktet,

ännu mer än låt oss säga gängkriminalitet som ur en aspekt bara rör en liten grupp i samhället. Frågan är om vi kommer att kunna stävja detta på ett sätt som bibehåller vårt förtroende för våra gemensamma institutioner.

Lars Trägårdh vill ändå inte sträcka sig till att vi har en tillitskris. Risken med att alarmistiskt blåsa upp de oroande tendenserna till en ”kris” är att det blir en självuppfyllande profetia, menar han. Om vi förmedlar bilden av ett mindre tryggt samhälle till våra barn, är risken att vi skapar en ny generation som har lägre tillit.

– Det här är en fråga som vi kommer att vilja hålla uppsikt över forskningsmässigt framöver, säger han.

Andreas Bergh, nationalekonom och välfärdsforskare vid Lunds universitet, är inne på samma spår. Om bilden av att tilliten minskar upprepas tillräckligt ofta, kommer folk att börja tro att det finns goda skäl till att det är så, menar han.

Och det vore inte bra. Graden av tillit i ett samhälle spelar nämligen stor roll för hur det fungerar, såväl demokratiskt som socialt. Tilliten märks i det till synes enkla, som att vi vågar gå ut, ta med oss värdesaker och kanske till och med ber en främling att ha koll på dem medan vi köper oss en kopp kaffe. Tilliten är också avgörande för samhällsekonomin.

– Om man är misstänksam och tror att man kommer att bli lurad är man mindre benägen att handla med andra människor. Det innebär att transaktioner som båda parter skulle vinna på kanske inte blir av. Eller så måste man lägga resurser på att skriva kontrakt och dra in jurister. Alla ekonomiska transaktioner, såväl små som stora, går smidigare om människor litar på varandra.

Ett bekymrande faktum är, enligt

→ Andreas Bergh, att tilliten till polisen har minskat. Det skulle man behöva fokusera på nu, tycker han.

– För att undvika en generell tillitskris måste vi hantera de specifika problem vi har med rättssystem och polis, lag och ordning.

Nyligen bedrevs en desinformationskampanj som påstod att svensk socialtjänst systematiskt omhändertar muslimska barn utan rättsligt stöd. En rapport från Försvarshögskolan slog sedan fast att kampanjen kunde få så stor spridning just på grund av en bristande tillit i samhället.

– Det här är ett bra exempel på något vi faktiskt ska vara oroliga för. Problemet kopplas ofta till invandring, och det stämmer att många invandrargrupper i Sverige kommer från länder med

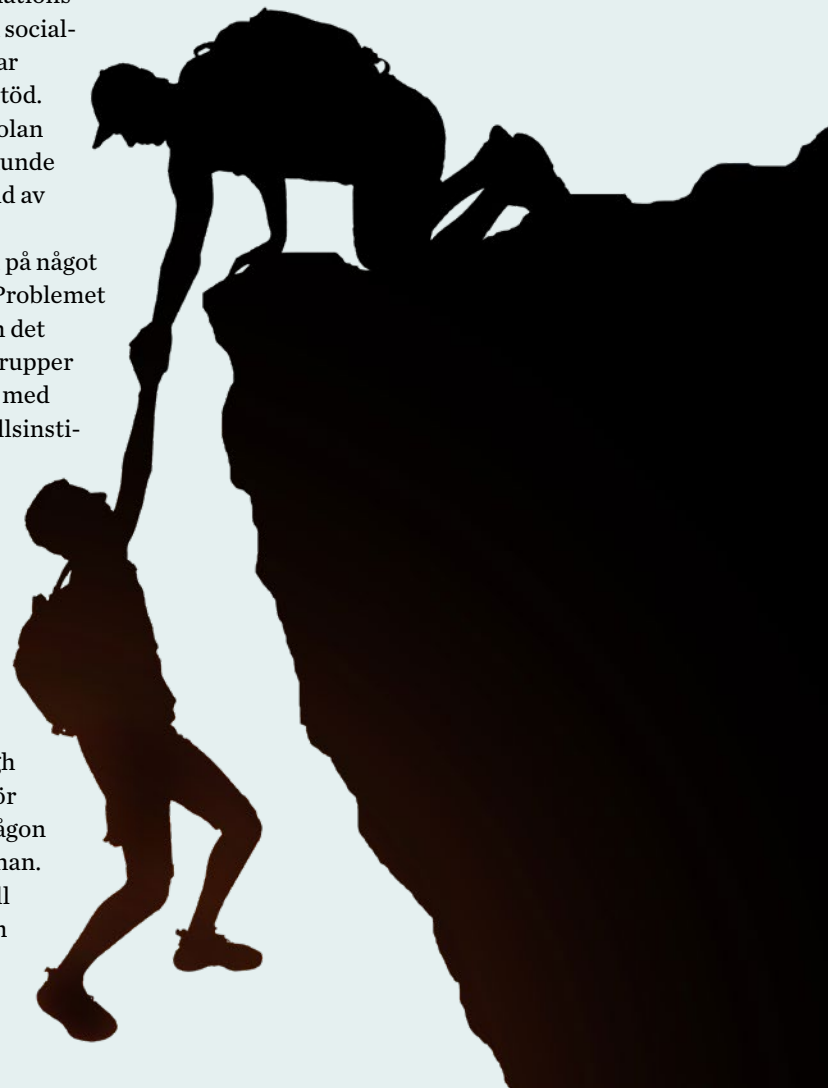
sämrare fungerande samhällsinstitutioner, där man inte i samma utsträckning kan lita på de offentliga förvaltningarna.

Det är en gigantisk utmaning för de berörda institutionerna i Sverige att vinna de nya svenskarnas tillit och förtroende.

Än så länge är Andreas Bergh emellertid inte särskilt orolig för tilliten i samhället generellt. Någon kris är det inte tal om, betonar han. Gissningsvis minskar tilliten till Riksbanken i detta nu, eftersom

räntehöjningarna irriterar många svenska hushåll. Förmodligen kommer den sedan att repa sig igen. Tilliten till institutioner som riksdag, regering och EU brukar nämligen gå upp och ner på basis av hur de betar sig, förklarar han. Samma sak gäller banker, sjukförsäkring och polis.

– Det tycker jag är sunt. Det vore mer oroväckande om det inte gick att se något samband. Ett tag hade vi minskad tillit till Försäkringskassan och socialförsäkringarna, men nu har de ryckt upp sig eftersom de tog det som en signal på att de behövde agera på ett annat sätt. ●

Mest lästa på Akademikern.se

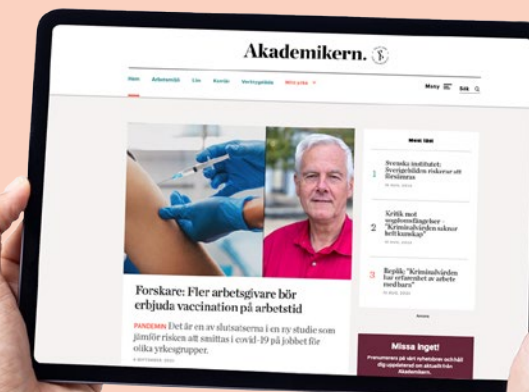
Så mycket bör du tjäna
– kolla om du ligger rätt i lön

Tvingades sluta på dagen
”Utan facket hade jag inte
levt i dag”

Tillbaka på jobbet – så kan HR
stötta kollegornas comeback

Kvinnor löper dubbelt så hög
risk för långvarig sjukfrånvaro

Elevhälsan under lupp
i förstärkt lagstiftning

Missa inga nyheter!
Prenumerera på vårt
nyhetsbrev. Anmäl dig
på [Akademikern.se](https://www.akademikern.se)

Akademikern.

”Jag tjänade
massa pengar
och brände dem
på att må bra
igen”

Text: Therese Johansson
Foto: Viktor Gårdsäter

Johanna Haag var nere men uppe på fem.
Hon levde uteslutande i yang, i solens,
svettens, den höga maskulina energins
ytterlighet. Men utmattningen tvingade
henne att ställa om.

Beslutet att gå
ner i arbetstid gav
Johanna Haag
reflektionsutrymme
och ledde till att
hon bestämde sig
för att starta eget.

J

CV

Johanna Haag

Utbildning
Civilekonom med inriktning retail vid Stockholms universitet.
Hälsopedagog vid Hagabergs folkhögskola.
Yinyogalärare.

Arbetar
Förändringscoach i egna företaget Find the yards.

Johanna Haag, 42, var mästare på att hitta sin hemliga källa till dopamin och adrenalin och kunde driva upp sig till en närmast manisk nivå. Skarp och klarvaken, men hela tiden farligt nära gränsen. Det visste hon förstås inte då, eller ville inte veta. Jobben var för roliga, för coola, för framgångsrika för att kunna, eller vilja, tagga ner.

– Karriären var allt för mig. Jag var bra på det jag gjorde, och jag fick mycket beröm för mitt arbete. Bekräftelsen eldade på mig, och allt snurrade fortare och fortare.

Men när kroppen slår bakut hjälper varken adrenalin eller smicker. Smällen kom några år senare, samtidigt som barnet. För som högpresterande kvinna är det svårt att bli mamma. Rollerna krockar. Samvetet skaver.

– Jag ville både vara bäst på mitt jobb och en närvarande och rolig mamma. Det är en omöjlig ekvation. Men det här oupp-

nåeliga idealet att man ska göra allt på en så sjukt perfekt nivå pockar ständigt. Man ska vara vältränad, snygg, glad, berest, ha ett fint hem och samtidigt jobba mycket. Jag gick till slut sönder.

I dag jobbar Johanna Haag som förändringscoach i det egna företaget Find the yards. Namnet är en lek med Finngårdarna, den lilla byn där hon växte upp.

Tempot kanske inte är lugnare i dag, men hon kan sätta gränser och har lärt sig lyssna på kroppen. Det vill hon lära ut till sina klienter, eller sina gelikar. För många är precis som hon. Osäkra högpresterare utan broms.

Hon erbjuder både grupp- och personlig coachning genom sina program Glittra, Boom och Spark. Det gör hon genom olika samtalsmetoder, varvat med yoga, meditation och dans. För skeptikern kan det låta flummigt, kanske till och med new age:igt, men är egentligen väldigt konkret, säger hon.

– Vi lever från halsen och uppåt, vi är hela tiden i vår hjärna och tänker, analyserar och oroar oss över både nutiden och framtiden. Men det funkar inte att tänka ut allting hela tiden, vi måste komma i kontakt med fler delar av oss själva. Vad säger hjärtat och magkänslan? Det mentala, kroppen och själen är lika viktiga.

Flyttlådor står staplade på varandra, några halvpackade står utspridda runt om i radhuset. Solen bränner in genom altandörren som leder ut till den stora ängen där grannbarnen brukar leka, springa in och ut till varandra. En idyll som snart ska bli någon annans. Hon sålde huset igår. Ett nytt kapitel ska påbörjas med varannan-vecka-liv med barnen. Ett gemensamt beslut, berättar hon.

– Jag är väldigt transparent kring vad jag går igenom och hur jag lever mitt liv. Den här världen jag arbetar i, där yoga och →

Lön:

“Man vågar inte ta betalt i den här branschen, man ska liksom inte profitera på folks ohälsa. Men jag tar bra betalt. Därför att om jag mår bra och kan betala mina räkningar så kan jag göra ett bra jobb. Lite som att sätta syrgasmasken på sig själv först i planet för att sedan kunna hjälpa andra.”

**1983
Entreprenör**
Jag har alltid haft en entreprenörsådra i mig. Mamma och pappa jobbade jämt och öppnade restaurang tillsammans i den lilla värmländska byn Långban när jag var tre år. Jag och min bror växte i princip upp där, ibland sov vi i brödlådor. Det har skapat ett driv i mig, en tro på att allt är möjligt bara man jobbar hårt. På gott och ont.

**1990
Flytt**
Flytten från Värmland när mina föräldrar skilde sig skakade om min grundtrygghet. Att komma som värmlänning till Stockholm och alla bara: "Gud vad du pratar konstigt, varför pratar du så där?" Det var en stor förändring som påverkade mig väldigt mycket.

**2006
Byråsvängen**
Designbyrån BVD föreläste för vår klass när jag pluggade till civilekonom. Jag hade ingen aning om att det fanns så roliga företag, och efteråt gick jag fram till vd:n och sa att jag ville jobba hos dem. Efter min utbildning fick jag anställning där och det var väldigt drömmiga år. Vi var som en liten familj.

**2010
Big business**
Under två års tid byggde jag och ett pyttelitet team upp ett ultralyxvarumärke för Electrolux riktat till världens rikaste människor. Vi reste runt jorden och intervjuade allt från prinsar till Donald Trumps inredningsarkitekter om vad de ville ha för utrustning i sina feta kök med typ diamantknoppar. Jag köttade på och drev upp mig till sjuka nivåer. Som högpresterande tappar man liksom koncepten på vad som är normalt.

**2013
Utmattning**
Jag var på botten, urgrundstrött, aldrig glad, helt tom. Jag hade en typiskt prestationsbaserad självkänsla: jag är det jag gör. När jag inte kunde göra det var jag värdelös. Jag tappade glädjen som annars alltid varit en kompass för mig. Samma år fick jag sex missfall. Det var en väldigt jobbig tid.

**2020
Starta eget**
Jag har byggt upp mitt företag från grunden och lever på att hjälpa människor att skapa mer levande och hållbara liv. När jag får höra att jag har förändrat någons liv känns det överkligt. Jag har aldrig gjort något som är så meningsfullt i hela mitt liv.

Stallkort

Jag var träningsryttare på Täby galopp från att jag var elva till sexton. Vi hade det dåligt ekonomiskt och mamma hade inte råd med ridskola, men tack vare det här jobbet fick jag rida. Det var fantastiskt, men stenhårt. Jag gick upp fem varena helg och varje lov, och det har format mig. Jag är prestigelös, inte rädd för att ta i och van att ta ansvar. Det sägs att stallet fostrar de bästa ledarna, kanske ligger det något i det.

meditation är en stor del, ska allt vara så ljus och käckt och lyckligt. Men livet kan vara jävligt mörkt ibland, och jag vill dela med mig av det också. Det gör att jag kan connecta med mina klienter, och det är därför många väljer mig. Jag anser inte att det är trovärdigt att få hjälp av någon som inte själv gått igenom det den predikar. Att bara ha läst det i en bok blir inte lika kraftfullt.

Johannas första jobb efter civilekonomutbildningen var som projektledare på en design- och varumärkesbyrå. En helt ny värld öppnade sig som hon lärde sig bit för bit, och som senare skulle ta henne till ett specialuppdrag på Electrolux och resor över hela världen. Högt tempo, prestige och status.

– Jag pushade hela tiden gränserna för min kapacitet och älskade det! Kickarna och bekräftelsen var det jag levde för. Men jag förstod inte att jag lånade energi för veckor och månader framöver.

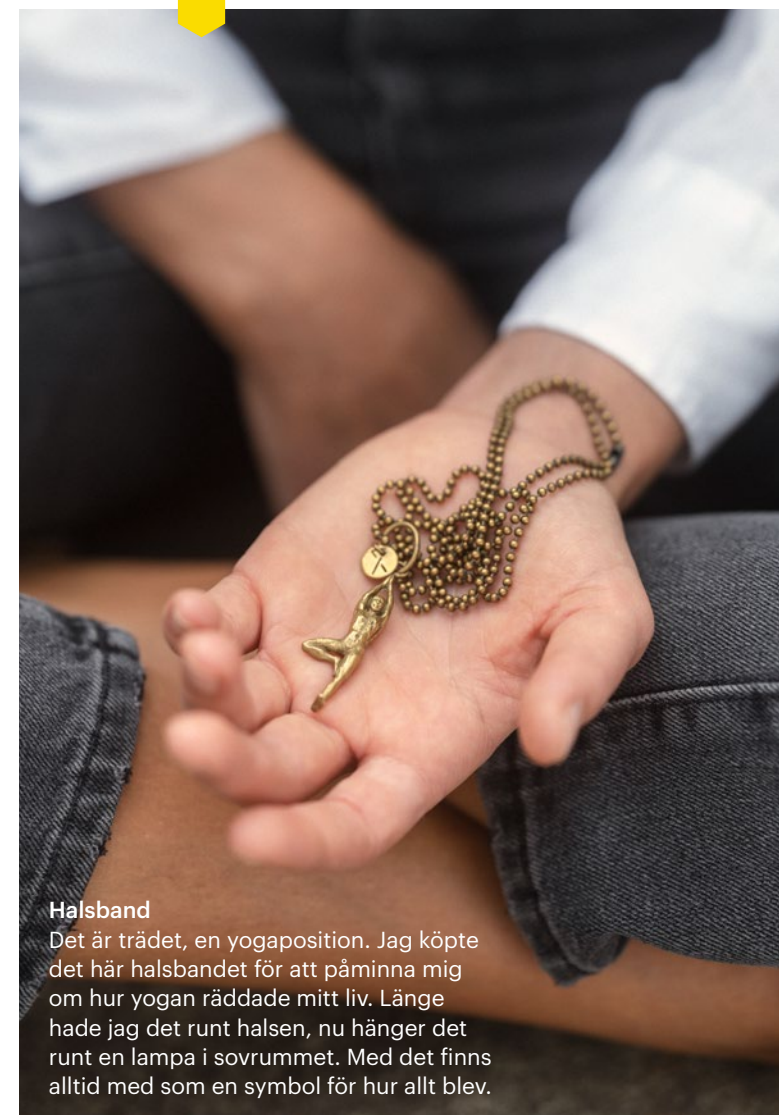
Yin, det mjuka, lugna, återhämtande, hittade hon först senare, tack vare yogan.

”Den räddade mitt liv, bokstavligen.” Men först skulle kraschen komma. Den där allt stannade upp och bokstäverna på datorskärmen blev suddiga.

Johanna hade fått sitt första barn och lämnat Electrolux för ett jobb på byrå i tron om att hon skulle kunna prestera på samma nivå som tidigare. Det kunde hon inte. Bebis och ständig sömnbrist, flytt från innerstaden till villaförort och ett knakande äktenskap gjorde jobbet tungt.

– Vi hade precis flyttat till det här huset, det var en vinter utan snö, allt var grått och deppigt. Vi hade bara möbler till några enstaka rum, jag pendlade in till stan, jag och min man bråkade jättemycket. Det var jobbigt på väldigt många olika plan i livet. Att kombinera ett högpresterande jobb med barn och familj blev för svårt, jag klarade inte av det. Jag kraschade då.

Solen exponerar Johannas bruna rådjursögon. Hon har en varm aura, som man föreställer sig en yogi, men det märks också att hon är ett proffs på att prata om sig själv. Välartikulerad, luttrad i multi-

Halsband

Det är trädet, en yogaposition. Jag köpte det här halsbandet för att påminna mig om hur yogan räddade mitt liv. Längre hade jag det runt halsen, nu hänger det runt en lampa i sovrummet. Med det finns alltid med som en symbol för hur allt blev.

→ nationella bolag och den individualistiska byråvärlden. Men där finns också spår av värmländskan, dialekten som smyger sig in i vissa ord och betoningar.

– Jag flyttade till Stockholm när jag var nio, efter att mamma och pappa skilde sig. Jag gjorde allt för att dölja min värmländska. Jag slipade snabbt bort det värsta, men även om jag bott här i 32 år är jag värmlänning i själ och hjärta. Jag längtar alltid dit.

Efter kraschen och en kort sjukskrivning började Johanna ett nytt chefsjobb på Åhléns. Till viss del en flykt in i nästa prestigeuppdrag, men samtidigt en spännande utmaning. I samma veva försökte hon bli gravid med sitt andra barn.

– När man är inne i den här karriär-snurren hamnar man i en sjuk tunnel. Mitt äldsta barn Rufus var 1,5 år, och då var det redan dags för nästa, för det skulle ju gå så lite tid som möjligt mellan barnen. Det blev prestation även där. Men kroppen sa ifrån.

När hon varit på Åhléns i tre månader blev Johanna gravid med sin yngsta son Charlie, som nu är sju år. Då hade hon fått sex missfall. En tung period, det syns i ögonen, rösten stockar sig.

– Jag började få blödningar, och min läkare sa till mig: Johanna, vill du välja livet eller ska du fortsätta som du gjort? Jag förstod att jag skulle förlora det här barnet också om jag inte gjorde en stor förändring i mitt liv. Jag blev sjukskriven genom hela den graviditeten.

Johannas pojkar kommer gående på ängen utanför, skoldagen är slut. Under pandemin fick de träna på att gå hem själva från skolan, den lilla med storebrors hjälp, och nu är det deras vardagliga ritual.

Mina 3 bästa val

Yogan: När jag hittade yogan föll mycket på plats och jag förstod mitt eget värde. Från att tidigare ha tänkt typ "fan vad ful, värdelös och ont överallt" blev det mer "åh, den här lilla kroppen, den måste ju tas hand om". Jag insåg att jag inte är någon slit-och-släng-produkt.

Min egen väg: Många ifrågasatte mitt beslut att hoppa av karriärtåget och plugga på folkhögskola. "Ska du börja gå i batikkläder och fjäderörhänge nu?" var det någon som frågade. Ja, det kanske jag ska, det låter ju jättehärligt!

Jobba deltid: Mitt sista jobb innan jag startade eget var en specialistroll inom anbud kopplat till kollektivtrafiken. När jag sa att jag ville jobba deltid började folk skratta. Det finns så mycket normer och föreställningar kring hur det ska vara, men man kan göra mycket mer än man tror. Att gå ner i tid öppnade för reflektionsutrymme och gjorde att jag vågade gå min egen väg.

– Jag jobbar hemma och kan ta emot när de kommer hem. Det är en sådan ynnest.

Efter en sväng i kollektivtrafikbranschen bestämde sig Johanna för att plugga till hälsopedagog på folkhögskola. Ett nytt hållbart liv skulle börja. Nu skulle både yin och yang få plats.

– Jag tjänade en jävla massa pengar och brände dem på att må bra igen. På terapi, yoga. Men det var när jag hittade till hälsopedagog mitt hallelujamoment kom. När jag fick applicera mina nya kunskaper på klienter kände jag typ: Jag har aldrig varit så här bra på någonting i hela mitt liv. Jag hittade hem. 🍷

Arbetsmiljö: "Jag har varit på många arbetsplatser och har insett att det absolut viktigaste för mig är snällhet. En vänlig miljö där man hjälper, stöttar och lyssnar på varandra. Ingen backstabbing. Jag tror mycket på psykologisk trygghet. Att man vågar uttrycka sina tankar, hur konstiga de än låter."

NU ÖPPNAR VI ARKIVET

Teckna en prenumeration på Socionomen, oumbärlig för dig som arbetar med socialt arbete och psykoterapi.

Endast
29 kr i månaden
för dig som är
medlem i
Akademiker-
förbundet SSR.

Få **8 nr i brevlådan**, tillgång till allt innehåll på socionomen.se och dessutom **alla äldre nummer sedan 2016**.

Socionomen

* Gratis under ett år för studenter som är medlemmar i Akademikerförbundet SSR, därefter **9 kronor** i månaden under studietiden. Yrkesverksamma som inte är medlemmar i Akademikerförbundet SSR betalar 39 kronor i månaden.

Vi svarar

ARBETSRÄTT

”Jag blev mobbad – kan jag ångra uppsägningen?”

Eva mobbades grovt av sina kollegor under flera år. När hon inte heller fick stöd från sina chefer såg hon ingen annan utväg än att säga upp sig. Men i efterhand ångrar hon sig. Vad kan hon göra?

Mikael Smeds
Chefsjurist
Akademiker-
förbundet SSR

Detta har hänt

Eva ringer SSR:s rådgivning och får tala med en ombudsman. Hon förklarar att hon sade upp sig för ett par dagar sedan, men att hon nu ångrar sig. Hon berättar att hon till slut inte såg någon annan utväg än att säga upp sig, att hon under flera år varit mobbad av sina kollegor och att hennes chef inte gjort något för att hantera problemen. Eva beskriver det hon kallar psykisk terror från sina kollegor, man hånade henne för misstag i arbetet, lät bli att svara på hennes frågor, uteslöt henne från gemenskapen under lunch och fikastunder, och mycket annat. Det har medfört att hon varit sjukskriven i flera omgångar. Hon har berättat om sin situation för sin närmsta chef och även för vd:n i företaget, men de har inte gjort något för att förbättra situationen.

Uppsägning

Huvudregeln är att den som säger upp sig från sitt jobb inte har en självklar rätt att få tillbaka jobbet om personen ångrar sig. Det krävs att arbetsgivaren accepterar det. Det finns undantag, men då krävs att arbetsgivaren har agerat i strid med god sed på arbetsmarknaden.

Detta gäller

Om en anställd säger upp sig är huvudregeln att uppsägningen gäller, den är omedelbart bindande för arbetstagen. Det går inte att rättsligt angripa uppsägningen för att få tillbaka jobbet. Om den anställde ångrar sitt beslut och önskar återfå sin anställning kräver det att arbetsgivaren accepterar det. Rättsligt sett är det då fråga om en ny anställning, även om anställnings-skyddslagen ger den personen rätt att sammanräkna de båda anställningarnas anställningstid.

Det finns undantag från den nämnda huvudregeln som gör det möjligt för en anställd att angripa uppsägningen i syfte att få tillbaka sin anställning. Ett inte ovanligt fall är konflikter mellan chef och medarbetare, där konflikten plötsligt eskalerar till ett häftigt bråk varpå medarbetaren

Rådgivningen

Hjälper dig med allt ifrån arbetsrätt till lönefrågor. Mer info på Akademissr.se

→ i vredesmod säger upp sig och lämnar arbetsplatsen. Om arbetsgivaren insåg att uppsägningen inte var allvarligt menad och medarbetaren återkommer så snart det är möjligt kan hen ha rätt att återfå jobbet.

Ett annat undantag från principen att en egen uppsägning är bindande rör personer som på grund av till exempel stark psykisk påfrestning inte sett något annat alternativ än att säga upp sig. Från ett rättsligt perspektiv brukar man tala om att den anställdes egen uppsägning ska jämföras med en uppsägning från arbetsgivaren. I sådana fall kan den anställda yrka att uppsägningen ska förklaras ogiltig och att arbetsgivaren ska betala skadestånd.

För att en egen uppsägning ska jämföras med en uppsägning från arbetsgivarens sida krävs att arbetsgivaren har agerat i strid med god sed på arbetsmarknaden eller på annat sätt otillbörligt gentemot arbetstagaren. Arbetsgivare är förpliktade att iakttä arbetsmiljö- och annan arbetsrättslig skyddslagstiftning. Att utsätta sina medarbetare för hälsofara utan att vidta skyddsåtgärder kan vara exempel på otillbörligt agerande. Det krävs inte att arbetsgivaren, genom sitt agerande eller underlåtenhet, haft som syfte att arbetstagaren ska säga upp sig. Det är tillräckligt att arbetsgivaren insett att arbetstagaren försatts i en så svår

situation att denne riskerar att säga upp sig.

Arbetsdomstolen har utvecklat sin praxis om undantag från principen om egen uppsägnings bundenhet. Det är endast i utpräglade undantagssituationer som det är möjligt att jämställa en egen uppsägning med en uppsägning från arbetsgivaren.

Så får du hjälp

Om du behöver vägledning om vad som gäller i just din situation rekommenderar jag att du kontaktar SSR Direkt. Då får du tala med en erfaren ombudsman som utöver rättsliga delar även väger in praktiska frågor och dina önskemål.

Så gick det

Ombudsmannen beslutar att kalla arbetsgivaren till en tvisteförhandling. Inför förhandlingen förklarar ombudsmannen för Eva att det är rättsligt mycket svårt att få rätt i sådana här tvister. Eva uppmanas att noga fundera på om hon verkligen önskar få tillbaka sitt jobb, och att tvisteförhandlingen inte nödvändigtvis gör situationen bättre på arbetsplatsen. Hon förklarar att hon inte vill återvända till arbetsplatsen, men att hon fortfarande anser att arbetsgivaren gjort fel. Under förhandlingen klargör ombudsmannen för arbetsgivaren att denne genom sin underlåtenhet att vidta arbetsmiljöåtgärder framkallat en situation där Eva inte såg något annat val än att säga upp sig. Därmed ska hennes uppsägning likställas med att arbetsgivaren sagt upp henne. Förhandlingen avslutades genom förlikning där Eva erhöll ett skadestånd. ●

Tillsammans kan vi säkra kompetensen och värna det öppna demokratiska Sverige!

Kampanjveckan

13 -17 november

Tips på vad ni kan göra på jobbet

- Bjud in till medlemsmöte
- Uppvakta lokala politiker
- Manifestationer eller andra aktiviteter på stan

ÖPPET DEMOKRATISKT SVERIGE

Akademikerförbundet SSR

SÄKRA KOMPETENSEN

Akademikerförbundet SSR

Ett öppet och demokratiskt Sverige handlar om att ta ställning för mänskliga rättigheter och att angiverilagen hamnar i papperskorgen. Säkra kompetensen genom att stärka dina möjligheter till utbildning och nya karriärvägar under hela arbetslivet.

Dygnsvila

Begreppet dygnsvila har vållat stor debatt. Bakgrunden är EU-direktiv och svenska kollektivavtal. Den 1 oktober gäller nya regler.

Text: **Annika Clemens**

Rätt till dygnsvila

Som anställd har man rätt till minst elva timmars sammanhängande ledighet under varje 24-timmarsperiod, så kallad dygnsvila.

Regleras av EU

Detta regleras i EU:s arbetstidsdirektiv och i svenska arbetstidslagen, men undantag kan göras i kollektivavtal. Undantag och långa arbetspass för bland andra ambulansförare ledde till att EU-kommissionen initierade ett granskningsärende mot Sverige.

Arbetspass + jour = sant

Jourpass kan läggas i anslutning till arbetspass så länge arbetstagaren får sin dygnsvila. Den sammanlagda arbetstiden i kombination med jour får vara som mest 20 timmar.

Debatt kring undantag

Under 2023 har en debatt förts kring undantagen. Brandmän och personliga assistenter som fortsatt har önskat dygnspass har protesterat och parterna har förhandlat fram tydligare villkor.

Söka dispens

Den nya överenskommelsen mellan parterna börjar gälla den 1 oktober och gör det möjligt att söka dispens för dygnspass inom räddningstjänst och LSS-verksamhet.

Källa: Akademikerförbundet SSR

Bonjour! PSI (Public Services International, internationella facket för offentliganställda) håller årlig kongress i Genève. Sex representanter för Akademikerförbundet SSR deltar. Datum: 14–18 oktober. Plats: Genève

Missa inte!

Socionomdagarna intar Stockholmsmässan den 8–9 november. Bland talarna finns socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M).

Datum: 8–9 november
Plats: Stockholmsmässan

Avtalsråd och uppstart inför avtalsrörelsen i kommunal sektor. Varje distriktsförening i Akademikerförbundet SSR utser en representant till rådet som är rådgivande organ till förbundsstyrelsen. Datum: 24 november

Håll koll!

och läs mer i kalendern på [Akademssr.se](https://www.akademssr.se)

Lina Thomsgård talar på HR-dagarna.

Dags för HR-dagarna

Under Construction är temat för årets HR-dagar. Det är möjligt att delta antingen på plats i Stockholm eller digitalt. Både **Lina Thomsgård** och **Björn Hedensjö** från vetenskapspodden Dumma människor återfinns bland talarna, fd statsministern **Fredrik Reinfeldt** bjuder på en global trendspaning – och mycket mer.

Datum: 19–20 oktober
Plats: Stockholm och digitalt

18 november: Medlemsmöte för 2023 för Akademikerförbundet SSR: studentråd hålls i Umeå. 13 ombud ska väljas för att representera de drygt 11 000 studentmedlemmarna på förbundets kongress våren 2024.

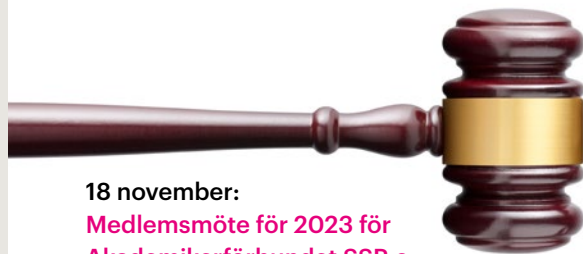

Foto: Getty Images

Akademikerförbundet SSR

Allt det här ingår i ditt medlemskap

Kollektivavtal och lokala företrädare. Vi förhandlar fram kollektivavtal, ibland tillsammans med andra fackförbund. Vår stora lokala organisation ger dig närhet till kompetenta fackliga företrädare.

Råd och stöd från våra ombudsmän. Vår rådgivning ger dig snabba svar på arbetsrättsliga frågor och råd om anställningsavtal, lönerådgivning med mera. Vi har också särskild rådgivning för chefer och egenföretagare. Rådgivningen har öppet 08.00–17.00 på vardagar. Telefonnumret är 08-617 44 00.

Vår inkomstförsäkring. Inkomstförsäkringen ingår i medlemskapet. Den kompletterar ersättningen från a-kassan upp till 80 procent av månadslöner upp till 100 000 kronor. Vår inkomstförsäkring ger ersättning även om du säger upp dig själv. Dessutom ingår kvalificerad karriärcoachning. Kom ihåg att du måste vara med i a-kassan för att kunna få ersättning från inkomstförsäkringen.

Försäkringar. Teckna prisvärda försäkringar med rabatt hos Akademikerförsäkring och Folksam. Som ny yrkesverksam medlem i förbundet får du fyra bra försäkringar kostnadsfritt i tre månader hos Akademikerförsäkring.

Lönestatistik. Du har tillgång till Saco Lönesök där du kan ta fram detaljerad lönestatistik och jämföra löner. Du får även personlig lönerådgivning från våra ombudsmän.

Karriärutveckling. Vi hjälper dig att formulera ansökningshandlingar, ger stöd inför intervju och löneförhandling samt karriärcoachning. Du får inbjudningar och rabatter på seminarier och yrkeskonferenser.

Rabatt på bolån och banktjänster. Du får medlemsrabatt på bolån och andra banktjänster.

Tidskrifter. Du får vår prisbelönta medlemstidning Akademikern. Om du är chef, personalvetare eller egenföretagare får du även Chefstidningen. Du får kraftig medlemsrabatt på Socionomen och flera andra tidskrifter.

Fritidshus. Hyr våra populära fritidshus och lägenheter i Cagnes-sur-Mer utanför Nice på franska rivieran, i Fuengirola på spanska solkusten och i Klövsjö i Jämtlandsfjällen.

Pensionsrådgivning. Du får kostnadsfri pensionsrådgivning av Folksams pensionsexperten.

! ? Vill du ha rådgivning? Gå in på svardirekt.akademssr.se eller ring 08-617 44 00

Medlemsavgifter per månad, exkl a-kassa. Avgifterna gäller från 1 juli 2015.

Ordinarie avgift, arbetar mer än halvtid	260 kronor	Eget företag (serviceavgift för eget företag tillkommer med 380 kronor inkl moms)	83 kronor
Deltidsarbetande, 50 % eller mindre	198 kronor	Anställning halvtid eller mindre + eget företag (serviceavgift för eget företag tillkommer med 250 kronor inkl moms)	198 kronor
Nyexaminerad med anställning, max två år efter avslutad grundutbildning	135 kronor	Utländsk anställning och arbetar utomlands	94 kronor
Introduktionsmedlem, max två år	135 kronor	Pensionär	73 kronor
Doktorand	146 kronor	Etableringsmedlem	100 kronor, engångsbelopp
Föräldraledig, sjukskriven, studieledig mer än tre månader (anställda)	112 kronor	Student	100 kronor, engångsbelopp för hela studietiden
Arbetsökande 100 %	94 kronor		

Om du är medlem i Akademikernas a-kassa tillkommer 130 kronor/månad.

Du betalar väl med autogiro? Ett enkelt sätt att spara miljön! Anmäl dig på [akademssr.se/autogiro](https://www.akademssr.se/autogiro)

Snart införs avgift på 35 kronor för pappersfaktura. Du behöver inte betala fakturaavgift om du betalar med autogiro eller e-faktura.

Glöm inte att meddela ändrad anställning, arbetslöshet, föräldraledighet, långtids-sjukskrivning osv – vi får ingen sådan information automatiskt från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan eller a-kassan. Det är viktigt för att du ska få rätt service och rätt medlemsavgift. Inga avgifter betalas tillbaka retroaktivt.

Har du frågor om ditt medlemskap, avgifter eller liknande? Kontakta oss på 08-617 44 00 eller medlem@akademssr.se.

Logga in på Mina sidor och kontrollera dina uppgifter

Posttidning B

Akademikern

Akademikerförbundet SSR
Box 12800 112 96 Stockholm

De som effektivt använder AI i arbetet står sig bättre i konkurrensen i framtiden, spår professor Fredrik Heintz.

Spaning
Hur mycket litar vi på varandra?

Prästen
Efterlyser reflektion om den nya tekniken

Porträtt
Sjuk karriär tvingade henne att ställa om

